

درآمدی بر استعاره‌ها در حکمرانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۸/۱۰

شماره مسلسل:

۲۱۱۱۹

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

درآمدی بر استعاره‌ها در حکمرانی

نوع گزارش: طرح / لایحه □ راهبردی ■ نظارتی □ پیش‌نویس قانونی □

نام دفتر:

مطالعات بنیادین حکمرانی (گروه آینده پژوهی)

تهیه و تدوین کنندگان:

زهره کریم‌میان (عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی)، علیرضا نصر اصفهانی (گروه آینده پژوهی)،
احمد کوهی اصفهانی (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران)

مدیر مطالعه:

علیرضا نصر اصفهانی

ناظر علمی:

مهدی عبدالحمید

ناظر علمی خارج از مرکز:

مسعود بنافی (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران)

اظهار نظر کننده:

یوسف کمالیان (دفتر مطالعات مدیریت)

گرافیک و صفحه آرایی:

سیده فاطمه ابوطالبی

ویراستار ادبی:

مژگان کاظمی

واژه‌های کلیدی:

۱. حکمرانی

۲. استعاره

۳. حکمرانی از طریق استعاره

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۳/۱۱/۰۱

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه.....	۹
۲. پیشینه.....	۱۰
۳. چگونه با استعاره مواجه شویم؟.....	۱۵
۴. استعاره‌ها و حکمرانی.....	۱۹
۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۳۴
منابع و مآخذ.....	۳۶

فهرست جداول

جدول ۱. جمع‌بندی پیشینه نظریه پردازي در خصوص استعاره.....	۱۳
جدول ۲. مقایسه دو نمونه از استعاره‌های حکمرانی.....	۲۳
جدول ۳. استعاره‌های مرتبط با مکتب در گفتمان حزب جمهوری اسلامی ایران.....	۲۴
جدول ۴. برخی استعاره‌های کلیدی در گفتمان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران.....	۲۴
جدول ۵. مجموعه استعاره‌های حوزه مقصد مبارزه.....	۲۵
جدول ۶. استعاره‌های حوزه مقصد سیاست و حکومت در گفتمان حزب جمهوری اسلامی.....	۲۶
جدول ۷. استعاره‌های مقاله در حوزه سیاستگذاری و اجرای سیاست.....	۲۷
جدول ۸. استعاره‌های مفهومی در گفتمان سیاسی سه عضو کلیدی دولت تدبیر و امید.....	۲۸
جدول ۹. جمع‌بندی چرخه استعاره در حکمرانی.....	۳۲
جدول ۱۰. پیشنهاد توصیه سیاستی.....	۳۶

فهرست اشکال

شکل ۱. ویژگی‌های هشت‌گانه حکمرانی و نمونه استعاره‌های مرتبط.....	۲۲
شکل ۲. چارچوب دوازده‌مرحله‌ای استفاده از استعاره‌ها در حکمرانی.....	۳۴

درآمدی بر استعاره‌ها در حکمرانی

Doi: [10.22034/report.mrc.2025.1404.33.8.21119](https://doi.org/10.22034/report.mrc.2025.1404.33.8.21119)

چکیده

این گزارش به بررسی نقش استعاره‌ها در حکمرانی بر پایه منابع داخلی و خارجی می‌پردازد. استعاره‌ها تنها ابزارهای زبانی نیستند، بلکه چارچوب‌های مفهومی هستند که درک و انتقال مفاهیم پیچیده را تسهیل می‌کنند. در این گزارش، نشان داده می‌شود که استعاره‌ها می‌توانند در ساده‌سازی پیچیدگی‌ها، شکل‌دهی به سیاست‌ها و تقویت ارتباطات سیاسی و اجتماعی مؤثر باشند. چرخه دوازده‌مرحله‌ای استعاره‌ها نیز به‌عنوان الگویی برای شناسایی، توسعه و تثبیت آنها در تفکر حکمرانی مطرح شده است. این چرخه کمک می‌کند استعاره‌ها از مرحله کشف تا مرحله تثبیت در سیاست‌گذاری، به چارچوبی تحلیلی و عملیاتی بدل شوند. استعاره‌ها دو کارکرد کلیدی دارند: نخست، مفهوم‌سازی و ساده‌سازی موضوع‌های پیچیده؛ دوم، کارکرد اقناعی در جلب حمایت و آگاهی‌بخشی عمومی. برای بهره‌گیری اثربخش از این ظرفیت‌ها، سیاست‌گذاران باید از ابزارهایی چون تحلیل گفتمان و افکارسنجی استفاده کنند تا در یابند کدام استعاره‌ها نزد مردم معنا و نفوذ بیشتری دارند. به‌عنوان نمونه، در سیاست‌های جمعیتی، استعاره‌هایی نظیر «فرزندان به‌مثابه معماران آینده ایران» می‌توانند به مقبولیت و اثربخشی برنامه‌ها بیفزایند. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی می‌تواند با ایجاد کارگروه‌های تخصصی و تحقیقات مستمر، فرایند شناسایی و به‌کارگیری استعاره‌ها را نهادینه کند. گام بعدی، طراحی یک چارچوب بومی و جامع برای شناسایی، اجرا و ارزیابی استعاره‌هاست؛ چارچوبی که با بهره‌گیری از مطالعات بین‌رشته‌ای و تجارب جهانی و با همکاری نهادهای علمی و اجرایی، به ارتقای حکمرانی و افزایش اعتماد اجتماعی یاری رساند.

بیان / شرح مسئله

در عصر حاضر، حکمرانی با چالش‌های فزاینده‌ای مواجه است که شامل مسائل اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی پیچیده می‌شود. از یک سو، نیاز به تصمیم‌گیری‌های مؤثر و کارآمد در زمینه‌های مختلف احساس می‌شود و از سوی دیگر، ارتباطات بین دولت‌ها و شهروندان باید به گونه‌ای شکل گیرد که بتواند اعتماد عمومی را جلب کند. در این راستا، استفاده از استعاره‌ها به عنوان ابزارهای شناختی و زبانی می‌تواند به سیاستگذاران کمک کند تا مفاهیم پیچیده را به طور ساده‌تر و قابل فهم‌تر بیان کنند. با توجه به این چالش‌ها، سؤال اصلی این است که چگونه می‌توان از استعاره‌ها در حکمرانی برای بهبود ارتباطات و تصمیم‌گیری‌های کلان بهره برد. این گزارش، بررسی می‌کند که حکمرانان و سیاستگذاران در مواجهه با مفاهیم و تصمیم‌های پیچیده با چه چالش‌هایی روبه‌رو هستند و چگونه می‌توان با بهره‌گیری از این استعاره‌ها، این چالش‌ها را تسهیل کرد. آیا استعاره‌ها می‌توانند به عنوان ابزارهایی برای بهبود فرایندهای حکمرانی عمل کنند و آیا این ابزارها قادرند درک عمومی را از سیاست‌ها و تصمیم‌ها افزایش دهند؟

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

استعاره‌ها فقط ابزارهای زبانی نیستند، بلکه چارچوب‌های اساسی برای تفکر و ادراک انسان به شمار می‌روند. بسیاری از مفاهیم پیچیده و انتزاعی از طریق استعاره‌هایی که ریشه در تجربیات جسمانی و حسی انسان دارند، درک و مفهوم‌سازی می‌شوند. برای مثال، استعاره «زمان پول است» نشان می‌دهد که چگونه مفاهیم انتزاعی مانند زمان، از طریق استعاره‌های ملموس و قابل فهم‌تر، به ساختارهای مفهومی قابل مدیریت تبدیل می‌شوند. لیکاف و جانسون همچنین تأکید می‌کنند که استعاره‌ها به صورت ناخودآگاه بر تصمیم‌گیری‌ها، ارتباطات و سیاستگذاری‌ها تأثیر می‌گذارند و به عنوان چارچوب‌هایی عمل می‌کنند که از طریق آنها واقعیت اجتماعی و سیاسی شکل می‌گیرد. برخی از یافته‌های کلیدی به شرح زیر هستند:

نقش استعاره‌ها در شکل‌دهی به تفکر و ادراک: استعاره‌ها به عنوان ابزارهای شناختی، می‌توانند به طور مستقیم بر روی تفکر و ادراک افراد تأثیر بگذارند. آنها کمک می‌کنند تا مفاهیم پیچیده، به سادگی درک شوند و از این طریق، فرایندهای تصمیم‌گیری را تسهیل می‌کنند. به عبارت دیگر، استعاره‌ها به عنوان چارچوب‌های فکری عمل می‌کنند که نحوه تفکر و رفتار افراد را شکل می‌دهند. برای مثال، استعاره «دولت به عنوان والد» می‌تواند درک شهروندان از نقش دولت و مسئولیت‌های آن را تحت تأثیر قرار دهد.

استفاده از استعاره‌ها در سیاستگذاری: استعاره‌ها می‌توانند به عنوان ابزاری برای شکل‌دهی به سیاست‌ها و استراتژی‌های کلان استفاده شوند. سیاستگذاران می‌توانند از استعاره‌ها برای انتقال ایده‌های خود به مخاطبان استفاده کنند و بدین وسیله، فهم عمومی را از سیاست‌ها افزایش دهند. استعاره «دولت به عنوان یک کشتی» می‌تواند به شهروندان کمک کند تا درک کنند که چگونه دولت باید در مسیرهای مختلف حرکت کند و در مواجهه با طوفان‌ها و چالش‌ها، مقاوم باشد.

تأثیر استعاره‌ها بر تصمیم‌گیری: استفاده از استعاره‌ها می‌تواند به حکمرانان کمک کند تا واقعیت‌های پیچیده را به طور مؤثرتری درک کنند و در نتیجه، تصمیم‌های بهتری اتخاذ کنند. به عنوان مثال، در حوزه اقتصادی، استعاره «اقتصاد به عنوان یک ماشین» می‌تواند کمک کند تا توضیحات دقیق‌تری درباره عملکرد و تعاملات اقتصادی ارائه شود. به این ترتیب، سیاستگذاران می‌توانند فرایندها و تعاملات اقتصادی را به طور ساده‌تری برای مردم توضیح دهند. همچنین، استعاره «مبارزه با فساد به عنوان یک جنگ» می‌تواند بر شدت و اهمیت مبارزه با فساد تأکید کند و به ایجاد انگیزه در مردم و دولت کمک کند.

ابزاری برای انعطاف‌پذیری در حکمرانی: انعطاف‌پذیری در سیاستگذاری و توانایی پاسخگویی به چالش‌های نوظهور، یکی از ضروریات

حکمرانی مؤثر است. استعاره‌ها می‌توانند به‌عنوان ابزارهایی برای این انعطاف‌پذیری عمل کنند و به حکمرانان این امکان را می‌دهند که به سرعت به شرایط جدید واکنش نشان دهند. مثلاً، می‌توان از استعاره «چرخ‌های قطار در پیچ‌های تند» استفاده کرد؛ حکمرانی در شرایط پیچیده و غیرقابل پیش‌بینی نیاز به انعطاف و تعادل دارد. همان‌طور که چرخ‌های قطار در پیچ‌های تند با تغییر زاویه و انطباق با مسیر از خروج از ریل جلوگیری می‌کنند، حکمرانان نیز باید بتوانند در برابر چالش‌های ناگهانی و تغییرهای سریع، سیاست‌ها و برنامه‌های خود را با شرایط جدید هماهنگ کنند. این توانایی در تطبیق، به آنها کمک می‌کند تا قطار حکمرانی را بدون انحراف و با اطمینان به مقصد برسانند.

تقویت ارتباطات بین حکمرانان و شهروندان: استعاره‌ها می‌توانند به بهبود ارتباطات میان حکمرانان و جامعه کمک کنند. با استفاده از استعاره‌ها، حکمرانان می‌توانند مفاهیم پیچیده را به‌گونه‌ای بیان کنند که برای عموم مردم قابل فهم باشد. این ارتباط مؤثر می‌تواند به افزایش اعتماد عمومی و مشارکت شهروندان در فرایندهای حکمرانی منجر شود. برای تقویت ارتباطات بین حکمرانان و شهروندان، می‌توان به استعاره «دولت به‌عنوان یک پل» اشاره کرد. این استعاره نشان می‌دهد که دولت باید به‌عنوان یک پل عمل کند که ارتباطات میان خود و شهروندان را تسهیل می‌کند. در این چارچوب، دولت باید به شهروندان کمک کند تا از طرفی به اطلاعات، خدمات و منابع دسترسی داشته باشند و از طرف دیگر، مشکلات و نیازهای خود را به‌طور مؤثر به گوش مسئولان برسانند.

پیشنهادها و راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

برای بهبود فرایندهای حکمرانی، نیاز به استفاده از استعاره‌ها به‌عنوان ابزارهای مفهومی و شناختی وجود دارد. استعاره‌ها می‌توانند به شکل‌دهی به تفکر، تسهیل ارتباطات و بهبود تصمیم‌گیری‌های کلان کمک کنند و در نهایت، کارآمدی حکمرانی را افزایش دهند. شناخت دقیق‌تر از نقش استعاره‌ها و تأثیر آنها بر تفکر و تصمیم‌گیری انسانی می‌تواند به ارائه راه‌حل‌های نوآورانه‌تر و کارآمدتر در مواجهه با چالش‌های پیچیده دنیای امروز کمک کند. این ابزار این امکان را می‌دهند که درک بهتری از واقعیت‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی ایجاد شده و بر این اساس، سیاست‌های مؤثرتری تدوین شود. با توجه به چالش‌های موجود، اهمیت استفاده از استعاره‌ها در حکمرانی بیش از پیش احساس می‌شود که توجه به این امر در کشور می‌تواند به تحول در فرایندهای سیاسی و اجتماعی منجر شود. پیشنهادهای عملی و عینی برای بهره‌گیری از استعاره‌ها در حکمرانی شامل اقدام‌های مشخص و کاربردی زیر هستند:

■ ایجاد یک پایگاه داده از استعاره‌های رایج در متون سیاست‌گذاری و حکمرانی کشور (شامل قوانین، مقررات و مذاکرات پیرامون آنها، سخنرانی‌ها و مصاحبه‌های افراد کلیدی)،

■ تدوین دستورالعمل بومی برای شناسایی، طراحی و ارزیابی استعاره‌های کلیدی در سیاست‌گذاری،

■ برگزاری نشست‌ها و جلسات هم‌اندیشی میان سیاست‌گذاران و متخصصان این حوزه،

■ توسعه کارگاه‌های آموزشی برای سیاست‌گذاران با هدف آموزش شناسایی و به‌کارگیری استعاره‌های مؤثر،

■ ایجاد بسترهای گفتگو برای تبادل نظر میان متخصصان و سیاست‌گذاران درباره استعاره‌ها برای بهبود فرایندهای حکمرانی.

۱. مقدمه

در دنیای امروز، حکمرانی به‌عنوان یک فرایند پیچیده و چندوجهی، نیازمند قابلیت مدیریت چالش‌های متنوع اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است. در این راستا، استعاره‌ها به‌عنوان ابزارهای مؤثر و کارآمد، توانایی تسهیل درک مفاهیم پیچیده و بهبود ارتباطات میان حکمرانان و شهروندان را دارند. تجارب بین‌المللی نشان می‌دهد در بسیاری از سیاست‌ها و برنامه‌های کلان، زبان پیچیده و انتزاعی باعث شده درک آنها برای بخش زیادی از جامعه دشوار باشد و این امر فاصله میان نخبگان و جامعه را افزایش داده و مانعی در مسیر اجرای موفق سیاست‌ها ایجاد کرده است. استعاره‌ها می‌توانند به‌عنوان ابزاری برای ساده‌سازی این مفاهیم و انتقال مؤثر پیام‌ها عمل کنند. در مواقع بحران نیز، حکمرانان نیازمند انتقال سریع و تأثیرگذار پیام‌های خود هستند؛ در چنین شرایطی استعاره‌ها می‌توانند به ایجاد درک مشترک و هم‌افزایی اجتماعی کمک کنند. با این حال، نبود چارچوبی منسجم برای استفاده از استعاره‌ها، اثرگذاری آنها را کاهش داده است. در ارتباط میان دولت و شهروندان، گاهی پیام‌های حکمرانی با واقعیت زندگی مردم همخوانی ندارد و این شکاف در برخی موارد به کاهش اعتماد عمومی منجر شده است. استعاره‌ها می‌توانند به بهبود این ارتباط کمک کنند. از سوی دیگر، در فرهنگ‌سازی و همراه‌سازی عمومی، استعاره‌ها نقشی کلیدی در ترویج ایده‌ها و پذیرش سیاست‌ها دارند و می‌توانند درک بهتری از فرایندهای کلان ایجاد کنند. در نهایت، استعاره‌ها به‌عنوان چارچوب‌های ذهنی، می‌توانند به ایجاد فهم مشترک در جامعه کمک کنند و حس مسئولیت‌پذیری جمعی و تعهد به اهداف کلان را تقویت کنند. نبود چنین چارچوب‌هایی موجب برداشت‌های متفاوت و گاه متناقض از سیاست‌ها شده و مسیر تحقق اهداف کلان را پیچیده کرده است. اگرچه استعاره، به‌دلیل قدرت قاب‌سازی و تأثیرگذاری بر مخاطب، بیشترین توجه را در مطالعات سیاست‌گذاری و حکمرانی به‌خود جلب کرده است، اما پژوهش‌های بین‌المللی نشان می‌دهد که سایر آرایه‌های ادبی مانند تشبیه^۱ و مجاز^۲ نیز در برخی موارد در گفتمان سیاسی نقش دارند [۱]. مجاز نیز، به‌معنای اشاره به یک مفهوم از طریق نام یا نماد مرتبط با آن (همچون به‌کارگیری «کاخ سفید» برای اشاره به دولت آمریکا) در برخی موارد مورد توجه پژوهش‌ها بوده است [۲]. بنابراین، بررسی هم‌زمان این ابزارها می‌تواند عمق تحلیلی بیشتری به مطالعه حکمرانی و فرایندهای سیاست‌گذاری ببخشد. با این وجود، محل تمرکز این گزارش بر ادبیات غنی‌تر استعاره خواهد بود.

فقدان توجه به استعاره‌ها به‌عنوان ابزارهای راهبردی در سیاست‌گذاری و مدیریت عمومی، در کشور ما نیز به ایجاد شکاف‌های ارتباطی، ضعف در انتقال مؤثر پیام‌های حکمرانی و ناکارآمدی برخی از سیاست‌ها منجر شده است. غالباً از استعاره‌ها به‌صورت سطحی و غیرنظام‌مند استفاده می‌شود و همین امر باعث شده تا این ابزار مؤثر در فرایندهای تصمیم‌گیری و ارتباطی، به‌درستی ایفای نقش نکند. افزون بر این، استفاده نادرست یا ناآگاهانه از استعاره‌ها، نه تنها به بهبود ارتباطات و درک عمومی کمک نمی‌کند، بلکه می‌تواند موجب ایجاد سوءبرداشت‌ها، کج‌فهمی‌ها و حتی واکنش‌های منفی شود. استعاره‌های نادرست یا نامناسب می‌توانند احساسات عمومی را تحریک کرده و فضای اجتماعی و سیاسی کشور را ملتهب کنند. استعاره‌های نامتناسب همچنین می‌توانند باعث ساده‌سازی بیش‌از حد واقعیت‌های پیچیده شوند و راه‌حل‌های سطحی و ناکارآمدی برای مسائل پیچیده ارائه دهند. برای مثال، اگر بحران آب به استعاره‌ای مانند «آب به‌عنوان یک کالای تجاری» فرو کاسته شود، ممکن است ابعاد زیست‌محیطی و اجتماعی این بحران نادیده گرفته شوند. بنابراین، استعاره‌ها مانند تیغ دو لبه عمل می‌کنند؛ در صورتی که به‌درستی انتخاب و استفاده شوند، می‌توانند به بهبود فرایندهای تصمیم‌گیری و تقویت ارتباطات کمک کنند، اما اگر به‌درستی طراحی و اجرا نشوند، نه تنها کارآمد نخواهند بود، بلکه می‌توانند بحران‌های موجود را تشدید کنند و مسیر تحقق اهداف حکمرانی را منحرف سازند.

1. Simile
2. Metonymy

بر این اساس، این گزارش به بررسی نقش استعاره‌ها در حکمرانی با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای شامل کتاب‌ها، مقالات و گزارش‌های داخلی و بین‌المللی می‌پردازد و بر اهمیت آنها در تسهیل فرایندهای تصمیم‌گیری و سیاستگذاری تأکید می‌کند. نظریات مرتبط با استعاره‌های مفهومی، به ویژه آثار جورج لیکاف و مارک جانسون، نشان می‌دهند که استعاره‌ها به عنوان چارچوب‌های فکری، نحوه تفکر و رفتار افراد را شکل می‌دهند و بر فرایندهای حکمرانی تأثیر گذارند. از این رو، استفاده از استعاره‌ها می‌تواند به حکمرانان کمک کند تا به طور مؤثرتری به نیازهای جامعه پاسخ دهند و ارتباط بهتری با شهروندان برقرار کنند. بنابراین، با توجه به پیچیدگی‌های محیط‌های سیاسی و اجتماعی، استفاده هوشمندانه از استعاره‌ها می‌تواند به یک تحول مثبت در فرایندهای حکمرانی منجر شود و شیوه‌ای نوین برای درک و مدیریت چالش‌های کنونی ارائه دهد. گزارش حاضر، برای معرفی و تبیین قابلیت‌های استعاره‌ها و بررسی چگونگی بهره‌برداری مؤثر از آنها در حکمرانی تدوین شده است.

۲. پیشینه

نظریه پردازی در خصوص استعاره و تحلیل و تبیین چگونگی کاربردی آن در تجارب واقعی حکمرانی، موضوع مقالات، کتاب‌ها و پایان‌نامه‌های متعددی بوده است. برخی از این تجارب کاربردی، در بخش پیشینه بررسی می‌شوند و در بخش‌های بعدی، گزارش متمرکز بر ادبیات نظری و دلالت‌های آن خواهد بود.

تیان و همکاران (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان «استعاره مفهومی حکمرانی در حکمرانی چین»، از روش تحلیل استعاره‌های مفهومی برای بررسی گفتمان سیاسی در کتاب «حکمرانی چین» استفاده کردند. آنها به طور خاص به دو استعاره برجسته «سفر» و «جنگ» پرداختند که در گفتمان سیاستگذاری چین توسط شی جین پینگ (دبیر کل حزب کمونیست چین) به کار رفته است. این نتایج نشان می‌دهد که این استعاره‌ها، مفاهیم پیچیده سیاسی را برای عموم مردم بیشتر قابل درک کرده و به یکپارچگی استراتژیک در سیاست‌های حکومتی کمک می‌کنند [۳].

مایکل (۱۹۹۳) در مقاله «حکمرانی از طریق یادگیری: مرزها، اسطوره‌ها و استعاره‌ها»، نشان می‌دهد که با افزایش حجم اطلاعات و تغییر مرزهای سازمانی، سازمان‌های دولتی و خصوصی باید به شیوه‌های جدید یادگیری روی آورند. یافته‌های وی حاکی از آن است که تغییرهای اطلاعاتی می‌تواند به ایجاد سیستم‌های حکومتی منعطف‌تر منجر شود که قادر به مدیریت پیچیدگی‌های جدید هستند [۴].

بارتوسیک (۲۰۲۳) در مقاله‌ای با عنوان «استعاره کتاب مقدس؛ حکمرانی به مثابه چوپانی» و «بیوپولیتیک کاتولیک» در زمینه‌های ایسلندی قرون وسطی به بررسی این استعاره در کتاب مقدس می‌پردازد که بر اساس انتقال الگوهای چوپانی به مفهوم حکمرانی شکل گرفته است. این مطالعه به روش تحلیل تاریخی و متنی به بررسی استعاره حکمرانی به مثابه چوپانی در متون ادبی دوره قرون وسطایی در ایسلند می‌پردازد. نویسنده با استفاده از نظریه حکمرانی فوکو، نشان می‌دهد که چگونه کلیسای کاتولیک از این استعاره برای ایجاد نظام‌های بیوپولیتیکی استفاده کرد که بر مدیریت زندگی انسانی و تقویت اخلاقیات اجتماعی متمرکز بودند. نتایج حاکی از آن است که این استعاره به ابزار مهمی برای تنظیم سیاست‌های اجتماعی و حاکمیت بر مردم تبدیل شد [۵].

آیسان و همکاران (۲۰۱۳) در مقاله با عنوان «به سوی حکمرانی سیستمی و تطبیقی: کاوش جنبه‌های آشکار و پنهان استعاره یادگیری اجتماعی معاصر»، از نظریه و تحلیل استعاره برای بررسی ادعاهای رقابتی درباره ماهیت و کارایی یادگیری اجتماعی استفاده کردند. آنها در

مقاله خود هفت دسته استعاره مختلف را در ادبیات مدیریت منابع طبیعی و حکمرانی سیستم‌های اجتماعی-اکولوژیکی شناسایی کرده‌اند. نویسندگان پیشنهاد می‌کنند که به جای تعریف سفت و سخت یادگیری اجتماعی، باید آن را به‌عنوان یک مفهوم سیال و قابل انطباق دید که می‌تواند فضای بیشتری برای نوآوری در حکمرانی فراهم کند. یافته‌های آنها نشان می‌دهد که استفاده از استعاره‌ها می‌تواند به فهم بهتر پیچیدگی‌های حکمرانی سیستم‌های اجتماعی-اکولوژیکی کمک کرده و رویکردهای نوآورانه‌ای برای مدیریت این سیستم‌ها ارائه دهد [۶]. هوودا ناندال و سینگلا (۲۰۱۸) در پژوهش خود با عنوان «بررسی تأثیر استعاره‌ها بر پذیرش دولت الکترونیک توسط شهروندان در کشورهای در حال توسعه: یک مطالعه تجربی»، به بررسی تأثیر استفاده از استعاره «هند دیجیتال؛ قدرت برای توانمندسازی»^۱ بر قصد شهروندان برای پذیرش دولت الکترونیک در هند پرداختند. این تحقیق نشان داد که تبلیغ استعاری دولت الکترونیک موجب افزایش درگیری شهروندان با این مفهوم و ایجاد نگرش مثبت نسبت به دولت الکترونیک می‌شود که در نهایت به افزایش قصد رفتاری برای پذیرش آن منجر می‌شود. نتایج نشان داد که استفاده از استعاره در تبلیغات، تأثیر مثبتی بر نگرش و قصد شهروندان برای پذیرش دولت الکترونیک دارد و می‌تواند به‌عنوان ابزاری قدرتمند در افزایش مشارکت و تعامل شهروندان با این مفهوم عمل کند [۷].

سوپریادی و سیفالله (۲۰۱۷) در پژوهش خود با عنوان «افشای تحلیل استعاره‌ای در گفتمان سیاسی»،^۲ به بررسی شکل و معنای استعاره‌های مورد استفاده در سخنرانی‌های کاندیداهای فرمانداری جاکارتا در سال ۲۰۱۷ پرداخته‌اند. هدف اصلی این تحقیق درک نحوه استفاده از استعاره برای انتقال مفاهیم انتزاعی مرتبط با حکمرانی خوب و ارزش‌های رهبری بود. یافته‌های آنها نشان داد که کاندیدها از استعاره‌ها برای بیان ایده‌های خود و ایجاد ارتباط مؤثر با مخاطبان استفاده کرده‌اند. استفاده از استعاره در گفتمان سیاسی نه تنها به برجسته کردن موضوع‌های سیاسی کمک می‌کند، بلکه برای توصیف ارزش‌ها و مفاهیم انتزاعی مانند شفافیت و دموکراسی نیز به کار می‌رود. این استعاره‌ها نقش مهمی در انتقال دیدگاه‌های کاندیدها به رأی‌دهندگان ایفا کرده‌اند [۸].

لوان و سان (۲۰۲۱) در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی استعاره‌های مفهومی در گزارش کار دولت»، به تحلیل استعاره‌های مفهومی به کار رفته در گزارش عملکرد دولت چین در سال ۲۰۲۰ پرداختند. نویسندگان با استفاده از روش تحلیل گفتمان، دوازده نوع استعاره مفهومی را شناسایی کرده‌اند که شامل استعاره‌هایی همچون جنگ، ساخت‌وساز، ارگانیزم و مسیر هستند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که استعاره‌های مفهومی در این گفتمان سیاسی نقش مهمی در تصویرسازی فرایند توسعه، مقابله با بحران‌ها مانند همه‌گیری، و بیان اهداف سیاست‌های دولت ایفا می‌کنند. این تحقیق نشان‌دهنده اهمیت استفاده از استعاره‌های مفهومی در تبیین پیام‌های سیاسی و اجتماعی و روشن تر کردن موضوع‌های پیچیده برای مخاطبان است [۹].

آگبد و مهتا (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان «استعاره‌های اتهام و تمجید در سخنرانی‌های انتخاباتی بوهاری» به بررسی استفاده از استعاره‌های مفهومی در سخنرانی‌های انتخاباتی رئیس‌جمهور نیجریه، محمدو بوهاری، می‌پردازند. با استفاده از نظریه استعاره مفهومی، نویسندگان تحلیل می‌کنند که چگونه زبان بوهاری رقبای سیاسی او را به‌عنوان مجرم و حزب او را قابل تحسین نشان می‌دهد. استعاره‌هایی مانند «فساد یک قاتل است» و «دولت خوب یک پایه محکم است» از جمله استعاره‌هایی هستند که بوهاری برای تصویرسازی از رقبای خود به کار می‌برد. این پژوهش نشان می‌دهد که استعاره‌ها ابزارهای قوی در گفتمان سیاسی هستند که به شکل‌گیری ادراک عمومی در زمان انتخابات کمک می‌کنند [۱۰].

سیهریزال (۲۰۱۶) در مقاله‌ای با عنوان «استعاره‌های مفهومی سیاسی در گفتمان‌های سیاسی: یک مطالعه معنایی-شناختی»، به بررسی انواع استعاره‌های مفهومی در گفتمان‌های سیاسی، به‌ویژه در انتخابات عمومی ۲۰۱۶ آمریکا می‌پردازد. داده‌های این پژوهش از مجله تایم گرفته شده و نشان می‌دهد که استعاره‌های جهت‌گیری و هستی‌شناسی در این گفتمان‌ها رایج هستند. این تحقیق به تحلیل چگونگی

استفاده سیاستمداران از استعاره‌ها برای ساده‌سازی مسائل پیچیده سیاسی و قابل درک کردن آنها برای عموم می‌پردازد. این مطالعه نقش مهم استعاره‌ها در معناشناسی شناختی و تأثیر آنها بر قانع‌سازی سیاسی را برجسته می‌کند [۱۱].

اینکوچیوتو (۲۰۱۳) در مقاله‌ای با عنوان «استعاره‌های مفهومی در گفتمان سیاسی گوردون براون»، گفتمان سیاسی گوردون براون را در دوره ۲۰۰۸-۲۰۰۷ از طریق تحلیل استعاره‌های مفهومی مورد بررسی قرار می‌دهد. در این مطالعه، استعاره‌هایی مانند «سیاست جنگ است»، «سیاست یک سفر است» و «دولت یک ساختمان است» را شناسایی می‌کند که نحوه بیان درگیری‌های سیاسی و رهبری را شکل می‌دهند. بلاغت براون از دیدگاه شناختی ریشه گرفته است که ویژگی‌های مثبت را به حزب خودش (کارگر) و خصوصیات منفی را به مخالفان (محافظه‌کاران) نسبت داده می‌شود. این استعاره‌ها با هدف ایجاد تصویر یک رهبر قوی و ضعیف جلوه دادن مخالفان به کار گرفته شده‌اند [۱۲].

بیلیک و بیلچایک (۲۰۱۸) در مقاله‌ای با عنوان «استعاره‌سازی برگزیت در گفتمان سیاسی مدرن» به بررسی نحوه مفهوم‌سازی برگزیت از طریق استعاره‌ها در گفتمان سیاسی می‌پردازند. آنها استعاره‌هایی مانند «برگزیت یک انسان است»، «برگزیت یک پدیده طبیعی است» و «برگزیت یک بیماری است» را تحلیل می‌کنند که توسط سیاستمداران و رسانه‌ها برای شکل‌دهی به درک عمومی و تأثیرگذاری بر نگرش‌ها به کار گرفته می‌شوند. این مطالعه نشان می‌دهد که این استعاره‌ها با ساده‌سازی مفاهیم پیچیده، آنها را قابل فهم‌تر می‌سازند و در عین حال دیدگاه‌های خاصی را پیشنهاد می‌دهند و بحث‌های عمومی درباره برگزیت را شکل می‌دهند [۱۳].

رساله دکترای ونلیزا چاو (۲۰۱۰) با عنوان «مطالعه‌ای تطبیقی درباره استفاده از استعاره در مقالات خبری اقتصادی در بریتانیا و هنگ‌کنگ»، به مقایسه استفاده از استعاره‌ها در مقالات خبری اقتصادی بریتانیا و هنگ‌کنگ می‌پردازد. این مطالعه نشان می‌دهد که استعاره‌هایی مانند «اقتصاد یک موجود زنده است» و «فراایندهای اقتصادی، فرایندهای مکانیکی هستند» در هر دو فرهنگ رایج هستند، اگرچه در هر کشور بسته به زمینه‌های اقتصادی محلی تغییرهایی مشاهده می‌شود. چاو استدلال می‌کند که استعاره نه تنها یک ابزار زبانی بلکه یک لنز فرهنگی است که از طریق آن واقعیت‌های اقتصادی درک می‌شوند و بر پویایی و تحول گفتمان اقتصادی تأکید دارد [۱۴].

جدول ۱. جمع‌بندی پیشینه نظر به پردازش در خصوص استعاره

ردیف	نام اثر	نویسنده	سال انتشار	یافته‌های کلیدی
۱	استعاره حکمرانی به‌مثابه چوپانی و بیوپولیتیک کاتولیک	بارتوسیک	۲۰۲۳	بررسی استعاره چوپانی در متون دوره قرون وسطی در ایسلند و دلالت‌های بیوپولیتیکی آن
۲	استعاره‌های اتهام و تمجید در سخنرانی‌های انتخاباتی بوهاری	آگبد و مهتا	۲۰۲۲	استفاده از استعاره‌ها برای تصویرسازی مثبت و منفی در گفتمان انتخاباتی نیجریه
۳	بررسی استعاره‌های مفهومی در گزارش کار دولت	لوان و سان	۲۰۲۱	شناسایی و تحلیل استعاره‌های مفهومی در گزارش عملکرد دولت چین در سال ۲۰۲۰
۴	استعاره‌سازی برگزیت در گفتمان سیاسی مدرن	اولها بیلیک و ناتالیا پیلیاچیک	۲۰۱۸	بررسی مفهوم‌سازی برگزیت از طریق استعاره‌های مختلف در گفتمان سیاسی
۵	استعاره‌های مفهومی سیاسی در گفتمان‌های سیاسی	سیهریزال	۲۰۱۶	تحلیل استعاره‌های جهت‌گیری و هستی‌شناسی در انتخابات ۲۰۱۶ آمریکا
۶	به‌سوی حکمرانی سیستمی و تطبیقی	آیسان و همکاران	۲۰۱۳	تحلیل جنبه‌های آشکار و پنهان استعاره‌های یادگیری اجتماعی در مدیریت منابع
۷	استعاره‌های مفهومی در گفتمان سیاسی گوردون براون	ویلم لیتوکویت	۲۰۱۳	تحلیل استعاره‌های سیاسی مانند «سیاست جنگ است» و «دولت یک ساختمان است»
۸	استفاده از استعاره در مقالات خبری اقتصادی در بریتانیا و هنگ‌کنگ	می‌یونگ و نلیزا چاو	۲۰۱۰	تحلیل تطبیقی استفاده از استعاره در مقالات خبری اقتصادی در دو فرهنگ مختلف
۹	حکمرانی از طریق یادگیری: مرزها، اسطوره‌ها و استعاره‌ها	مایکل	۱۹۹۳	بررسی نیاز سازمان‌ها به یادگیری جدید برای مدیریت پیچیدگی‌های اطلاعاتی

مأخذ: یافته‌های تحقیق.

به‌عنوان جمع‌بندی می‌توان گفت در حوزه حکمرانی، استعاره‌ها با ایجاد شفافیت و تسهیل درک عمومی، به‌ویژه در تبیین سیاست‌ها و مدیریت بحران‌ها، نقشی کلیدی دارند. استعاره‌هایی مانند «سفر»، «جنگ» و «ساخت‌وساز» در سیاست‌گذاری‌ها به کار گرفته شده‌اند تا اهداف استراتژیک و مسیرهای توسعه را به زبانی قابل فهم برای عموم جامعه بیان کنند. از سوی دیگر، در گفتمان‌های سیاسی، استعاره‌ها به‌عنوان ابزاری برای تقویت بلاغت و برجسته‌سازی پیام‌ها به کار می‌روند؛ رهبران سیاسی از این ابزارها برای تصویرسازی مثبت از خود و حزب‌شان و تضعیف رقبا استفاده می‌کنند. استعاره‌ها توانایی منحصر به فردی در سازمان‌دهی تفکر و طراحی سیاست‌های تطبیقی دارند و درک چالش‌های اجتماعی را برای سیاست‌گذاران تسهیل می‌کنند. همچنین، در پذیرش فناوری‌های نوین و نوآوری‌های اجتماعی، استعاره‌ها با ساده‌سازی مفاهیم و تشویق به مشارکت عمومی، نقش مهمی در ترویج تعامل میان شهروندان و ساختارهای حکمرانی ایفا می‌کنند. به‌طور کلی، استعاره‌ها نه تنها ابزارهایی برای انتقال مفاهیم هستند، بلکه چارچوب‌هایی شناختی و فرهنگی‌اند که می‌توانند گفتمان‌های ملی و بین‌المللی را شکل دهند و سیاست‌ها را به گونه‌ای طراحی کنند که هم مؤثر و هم قابل پذیرش باشند.

۲-۱. سوابق مطالعاتی در مرکز

اگرچه تاکنون گزارشی که مستقیم به کار بست استعاره‌ها در حکمرانی بپردازد در این مرکز منتشر نشده است، ولی گزارش‌های متعددی بر حکمرانی و رویکردهای نوین به آن متمرکز بوده‌اند. به‌عنوان نمونه چند مورد در اینجا بررسی می‌شود:

گزارش «رویکردها و پیشران‌های اثرگذار بر آینده حکمرانی» در سال ۱۴۰۲، به بررسی پیشران‌ها و رویکردهای مؤثر بر آینده حکمرانی می‌پردازد. حکمرانی سنتی در حال تغییر است و دولت‌ها باید خود را با مدل‌های جدید حکمرانی مانند حکمرانی هوشمند، شبکه‌ای و مشارکتی تطبیق دهند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که حکمرانی آینده فناور محور، زنانه‌تر، مشارکتی، داده‌محور، چابک‌تر، و شخصی‌سازی شده خواهد بود. ابزارهای جدیدی مانند آزمایشگاه‌های حکمرانی و خط‌مشی‌گذاری، بازی‌وارسازی، و بودجه‌بندی شهروندی نیز در این چارچوب مطرح می‌شوند. مطالعات کتابخانه‌ای و نظرات خبرگان، رویکردهایی چون شبکه‌ای شدن، مشارکتی شدن، دیجیتالی شدن و پلتفرم محور شدن را به‌عنوان مهم‌ترین جهت‌گیری‌های آینده حکمرانی معرفی می‌کنند [۱۵]. این گزارش از استعاره‌هایی همچون «حکمرانی به‌عنوان شبکه» و «حکمرانی به‌عنوان اکوسیستم» استفاده کرده است. استعاره شبکه‌ای به‌خوبی بیانگر رویکردهایی مانند شبکه‌ای شدن و مشارکتی شدن است که در متن به آنها اشاره شده است. همچنین، مفاهیمی چون دیجیتالی شدن و پلتفرم محور شدن را می‌توان در قالب استعاره اکوسیستم، که بر پویایی و تعاملات متقابل تأکید دارد، توضیح داد. این استعاره‌ها به‌خوبی روند تغییر از حکمرانی سنتی به مدل‌های فناور محور، داده‌محور و مشارکتی را منعکس می‌کنند.

گزارش «ابزارهای نرم حکمرانی و نقش آنها در ارتقای نظام قانونگذاری» در سال ۱۴۰۳، به بررسی مفهوم «حکمرانی نرم» و جایگاه آن در نظام‌های حکمرانی معاصر می‌پردازد. با توجه به تحولات اجتماعی و فرهنگی اخیر و چالش‌هایی که نظام‌های حکومتی با آنها مواجه هستند، از جمله ناکارآمدی ابزارهای سنتی نظیر قوانین سخت و دستورات مستقیم، حکمرانی نرم به‌عنوان رویکردی نوین معرفی می‌شود. این رویکرد بر ابزارها و سازوکارهایی مبتنی بر جنبه‌های انسانی و رفتاری بازیگران اجتماعی تمرکز دارد و هدف آن ارتقای کارآمدی و اثربخشی تصمیم‌های حکومتی است. نکته کلیدی در حکمرانی نرم این است که دولت‌ها نمی‌توانند به تنهایی از عهده حل مسائل پیچیده برآیند و نیازمند همکاری با بخش‌های خصوصی و جامعه مدنی هستند. همچنین، در کنار ابزارهای سخت، ابزارهای نرم می‌توانند به تسهیل و تسریع فرایندها، تنظیم خودکار و مشارکت بیشتر شهروندان کمک کنند. به‌طور کلی، این گزارش پیشنهاد می‌دهد که در جهت بهبود نظام قانونگذاری، استفاده از ابزارهای نرم همچون هماهنگی روش باز، طراحی باز خورد منفی و سایر مکانیزم‌های مشابه ضروری است [۱۶]. بر این اساس، استعاره‌ها می‌توانند به‌عنوان یکی از ابزارهای نرم حکمرانی مورد استفاده قرار گیرند. این ابزارها، با ساده‌سازی مفاهیم پیچیده و ایجاد زبان مشترک میان بازیگران مختلف، می‌توانند مشارکت شهروندان، بخش خصوصی و جامعه مدنی را در فرایندهای حکمرانی افزایش دهند. علاوه بر این، استعاره‌ها می‌توانند در تبیین و پذیرش سایر سازوکارهای نرم حکمرانی، نقشی تسهیل‌گر داشته باشند و به ارتقای کارآمدی و اثربخشی در نظام قانونگذاری کمک کنند.

گزارش «مروری بر مسائل نوپدید حکمرانی» در سال ۱۴۰۲، به بررسی مسائل نوپدید حکمرانی در آینده با توجه به تحولات سریع فرهنگی، فناوری، جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی می‌پردازد. با افزایش پیچیدگی‌ها و تغییرهای سریع، مدل‌های سنتی حکمرانی ناکارآمد خواهند بود و نیاز به تغییرهای جدی دارند. در این راستا، مسائل نوپدید حکمرانی در سه محور چالش‌ها، رویکردها و ابزارها بررسی شده‌اند. چالش‌ها شامل مسائلی مانند تکینگی حکمرانی، چالش‌های نسل جدید برای سازمان‌های دولتی، و شبکه‌ای شدن حکمرانی است. رویکردهای جدید شامل دولت خدمت‌ساز، توانمندسازی به‌جای ارائه راه‌حل، و حکمرانی هوشمند و چابک است. ابزارهای نوین نیز شامل قانونگذاری آزمایشی، استفاده از بلاک‌چین، و بهره‌گیری از کلان‌داده‌ها در فرایندهای قانونگذاری است. در پایان، توصیه‌هایی سیاستی برای هوشمندسازی و آینده‌نگاری در قانونگذاری و توسعه سازوکارهای جدید در مجلس شورای اسلامی ارائه شده است تا بتوان از تحولات آینده به‌طور مؤثر بهره‌برداری کرد [۱۷]. این گزارش به موضوع‌هایی مانند شبکه‌ای شدن حکمرانی و حکمرانی هوشمند اشاره دارد که هر دو استعاره‌های مربوط به مواجهه با پیچیدگی و پویایی در حکمرانی هستند. «شبکه‌ای شدن حکمرانی» استعاره‌ای است که به تعاملات پیچیده و پویا میان بازیگران مختلف در ساختارهای حکمرانی اشاره دارد، در حالی که «حکمرانی هوشمند» به‌عنوان یک استعاره، بر چابکی، انطباق‌پذیری، و بهره‌گیری از داده‌ها و فناوری برای بهبود کارآمدی تأکید می‌کند.

گزارش «نقش موضوع‌های نوظهور در حکمرانی آینده‌نگر» در سال ۱۴۰۱، به بررسی نقش «موضوع‌های نوظهور» در حکمرانی آینده‌نگر می‌پردازد. با توجه به شتاب تغییرهای، حکمرانان و سیاستگذاران باید توانایی شناسایی زود هنگام «مسائل نوپدید» و «موضوع‌های نوظهور» را داشته باشند. این موضوع‌ها ابتدا به شکل ایده‌ها و نوآوری‌ها ظاهر می‌شوند و به مرور به روندها و مسائل مهم تبدیل می‌گردند. منحنی «S» فرایند تکامل این موضوع‌ها را تا تبدیل شدن به مسائل اصلی سیاستگذاری توضیح می‌دهد. همچنین مدل تغییر ملیتور^۱ و پیشران‌های آن در این فرایند بررسی شده است. در نهایت، توصیه‌هایی برای نهادینه‌سازی فناوری‌های تحلیل موضوع‌های نوظهور در سیستم قانونگذاری ارائه می‌شود تا سیاستگذاران بتوانند به شکل فعال با تغییرهای آینده مواجه شوند و از غافلگیری جلوگیری کنند [۱۸]. به کارگیری استعاره‌ها می‌تواند به عنوان موضوعی نوظهور در حکمرانی در نظر گرفته شود. همان‌طور که در گزارش اشاره شده است، موضوع‌های نوظهور ابتدا به صورت ایده‌هایی ظاهر می‌شوند و سپس به روندها و ابزارهای کلیدی تبدیل می‌گردند. استعاره‌ها نیز در حکمرانی چنین مسیری را طی می‌کنند؛ آنها ابتدا به عنوان ابزارهای فکری برای ساده‌سازی مفاهیم پیچیده به کار می‌روند و به مرور، نقشی عملی در طراحی سیاست‌ها، تبیین چالش‌ها، و پیش‌بینی آینده پیدا می‌کنند. استفاده از منحنی «S» برای تحلیل تکامل موضوع‌های نوظهور نیز می‌تواند برای درک روند گسترش و پذیرش استعاره‌ها در حکمرانی به کار رود، از ظهور اولیه آنها تا تبدیل شدن به بخش جدایی‌ناپذیر فرایندهای سیاستگذاری است.

۳. چگونه با استعاره مواجه شویم؟

در این بخش، به تحلیل نقش استعاره‌ها در حوزه‌های مختلف تفکر، زبان و فرهنگ پرداخته می‌شود. استعاره‌ها نه تنها ابزارهای زبانی، بلکه چارچوب‌هایی هستند که بر تفکر، ادراک و عملکرد انسان‌ها حاکم هستند. دانستن این امر مقدمه اصلی درک آن است که چرا استعاره‌ها در حکمرانی تا این حد مهم هستند. این بخش بر مفهوم استعاره به عنوان عامل تأثیرگذار بر درک ما از جهان پیرامون، سیاست، و حتی علم و فناوری تمرکز دارد.

۳-۱. استعاره به مثابه کنش^۲

در یکی از مهم‌ترین و پرارج‌ترین کتاب‌هایی که به کارکردهای استعاره در زندگی بشر پرداخته است، یعنی کتاب «استعاره‌هایی که با آنها زندگی می‌کنیم»، جورج لیکاف و مارک جانسون استدلال می‌کنند که استعاره‌ها تنها ابزارهای زبانی تزئینی نیستند، بلکه نقش فعالی در شکل‌دهی به تفکر و رفتار انسانی ایفا می‌کنند. به عبارتی، استعاره در باور این زبان‌شناسان شناختی، محدود به لفظ و زبان نیست و مفهومی است که در سطح اندیشه و ذهن بشر ایجاد می‌شود. این دیدگاه، شالوده‌ای برای درک استعاره‌ها به عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از سیستم مفهومی بشر فراهم می‌کند که تفکر و عملکرد روزمره ما را هدایت می‌کند. این استعاره‌ها، که در فرایندهای فکری ما جای گرفته‌اند، اغلب به‌طور نامرئی عمل می‌کنند و به شکلی ظریف بر نحوه درک و تعامل ما با جهان تأثیر می‌گذارند. استعاره‌ها عمیقاً در شناخت ما جای دارند و نه تنها زبان، بلکه نحوه مفهوم‌سازی واقعیت را شکل می‌دهند. این دیدگاه، زمینه را برای اکتشاف بیشتر در مورد تأثیر استعاره‌ها بر تفکر فردی و همچنین چارچوب‌های اجتماعی وسیع‌تر از جمله سیاست، علم و اخلاق فراهم می‌کند. به بیان دیگر، سیستم مفهومی ما، یعنی سیستمی که بر تفکر و زندگی روزمره ما حکم فرماست، از استعاره‌ها ساخته شده است. این استعاره‌ها به شکلی نامحسوس عمل می‌کنند و بیشتر افراد از تأثیر آنها بی‌خبرند [۱۹].

1. Molitor

2. Metaphor as Action

۲-۳. تکامل نظریه استعاره: شناخت تجسم یافته و تفکر استعاری

لیکاف و جانسون نظریه خود را درباره استعاره به دو مسیر گسترش دادند. اولین مسیر، مرتبط با درک عمیق‌تر از ذهن انسان و سیستم مفهومی آن بود. این نظریه در کتاب فلسفه جسمانی (فلسفه در بدن)^۱ شرح داده شده است که تأکید دارد تفکر انسان نه تنها جسمانی و ناخودآگاه است، بلکه عمدتاً استعاری است [۲۰]. آنها معتقدند که تجربیات حسی دوران کودکی به عنوان پایه‌گذار مفاهیم استعاری عمل می‌کنند و در سیستم عصبی انسان تأثیر می‌گذارد. این سیستم استعاری مانند یک «دست پنهان» عمل می‌کند که زندگی روزمره ما را شکل می‌دهد. به عنوان مثال، استعاره «بیشتر یعنی بالا» از تجربه فیزیکی ما از دیدن اجسام بالاتر به عنوان بزرگ‌تر یا بیشتر سرچشمه می‌گیرد. به همین ترتیب، استعاره «زندگی یک سفر است» بر پایه تجربه جسمانی ما از حرکت در فضا شکل گرفته است. این استعاره‌ها که از تجربه فیزیکی گرفته شده‌اند، به عمق فرایندهای فکری افراد نفوذ کرده و به آنها کمک می‌کنند مفاهیم انتزاعی مانند موفقیت، رشد و پیشرفت را درک کنند [۲۱]. در مسیر دوم، لیکاف در کتاب سیاست اخلاقی^۲ به این موضوع پرداخته است که چگونه استعاره‌ها دیدگاه‌های جهانی به ویژه دیدگاه‌های سیاسی را چارچوب‌بندی می‌کنند. او معتقد است که استعاره‌های خانوادگی درک انسان از اخلاق و سیاست را شکل می‌دهند. استعاره‌ها نه تنها برای شناخت فردی اساسی هستند، بلکه در شکل‌دهی به دیدگاه‌های جهانی جمعی، به ویژه در حوزه سیاست، نقش دارند. ایدئولوژی‌های سیاسی در آمریکا از طریق استعاره‌های ریشه‌دار در ساختارهای خانوادگی قابل درک هستند. به عنوان مثال، تفکر محافظه کار اغلب از طریق استعاره «پدر سخت‌گیر» چارچوب‌بندی می‌شود، در حالی که تفکر لیبرال با استعاره «والدین پرورش دهنده» همخوانی دارد. بحث‌های سیاسی نه تنها درباره محتوای سیاست‌ها هستند، بلکه عمیقاً تحت تأثیر این استعاره‌های بنیادی قرار دارند. محافظه کاران و لیبرال‌ها در چارچوب‌های استعاری کاملاً متفاوتی عمل می‌کنند که دیدگاه‌های آنها را درباره مسائلی مانند اخلاق، حکمرانی و مسئولیت فردی شکل می‌دهد. نظریه استعاره‌های سیاسی لیکاف منجر به پدیده‌ای شده که از آن به عنوان «جنگ‌های چارچوب‌بندی» یاد می‌شود. بازیگران سیاسی به طور روزافزونی متوجه شده‌اند که چارچوب‌بندی استعاری چگونه بر افکار عمومی و گفتمان سیاسی تأثیر می‌گذارد. درک این واقعیت که استعاره‌ها صرفاً واقعیت را توصیف نمی‌کنند بلکه به طور فعال آن را شکل می‌دهند، پیامدهای عمیقی برای فهم چگونگی ساخت و رقابت ایدئولوژی‌های سیاسی دارد [۲۰، ۲۲].

۳-۳. استعاره‌ها به مثابه چارچوب‌دهنده ادراک، احساس و عمل در حوزه‌های گوناگون

استعاره‌ها فقط برای آراستن زبان نیستند، بلکه به عنوان ابزارهای چارچوب‌بندی عمل می‌کنند که ادراک، عمل و احساس انسانی را شکل می‌دهند. استعاره‌ها نه تنها نحوه صحبت ما را هدایت می‌کنند، بلکه نحوه درک جهان، فهم مفاهیم انتزاعی و حتی تجربه احساسات را نیز شکل می‌دهند. این دیدگاه با نظریه‌های سنتی که استعاره‌ها را عمدتاً به عنوان ابزارهای زبانی یا ادبی در نظر می‌گیرند، مخالف است. استعاره‌ها سیستم مفهومی ما را سازمان می‌دهند و بر همه چیز از نحوه تجربه زمان (مثلاً «زمان پول (ثروت) است») گرفته تا نحوه درک روابط میان فردی (مثلاً «عشق یک سفر است») تأثیر می‌گذارد. از این دیدگاه، استعاره‌ها توصیف‌گران منفعل جهان نیستند؛ بلکه به طور فعال نحوه تجربه و تعامل ما با واقعیت را شکل می‌دهند. این بینش، پیامدهای عمیقی برای درک نقش استعاره‌ها در حوزه‌هایی مانند سیاست، علم، اخلاق و ارتباطات روزمره دارد.

الف) استعاره‌ها در علم: پل‌سازی میان حوزه‌های مختلف

استعاره‌ها هم‌چون پل‌هایی میان گذشته و حال^۳ و میان گفتمان‌های علمی و عمومی عمل می‌کنند. تحلیل هلستن^۴ نشان می‌دهد که چگونه استعاره‌ها می‌توانند نه تنها میان حوزه‌های مختلف دانش، بلکه میان دوره‌های زمانی مختلف نیز پل بزنند. به عنوان مثال، استعاره «اسب بخار»

1. Philosophy in the Flesh
2. Moral Politics
3. Bridges Between the Past and Present
4. Iina Hellsten

هنوز در بحث‌های مربوط به موتورهای مدرن خودرو استفاده می‌شود، با وجود اینکه مدت‌هاست فناوری از استفاده از اسب‌ها به‌عنوان واحد اندازه‌گیری قدرت فراتر رفته است. این نمونه، نشان می‌دهد که چگونه استعاره‌ها می‌توانند بین گذشته و حال پیوستگی ایجاد کنند و ایده‌های قدیمی را در بافتارهای جدید زنده نگه دارند. استعاره‌ها به‌عنوان پل‌هایی میان حوزه‌های مختلف عمل می‌کنند و گفتمان علمی را با فهم عمومی پیوند می‌دهند. علاوه بر این، استعاره‌هایی مانند «شبیه‌سازی» و «مهندسی ژنتیک» مباحث عمومی درباره فناوری‌های نوظهور زیستی را چارچوب‌بندی کرده‌اند. این استعاره‌ها، اغلب دارای ارزش‌های ضمنی هستند و بر نحوه درک مردم از خطرها و مزایای نوآوری‌های علمی تأثیر می‌گذارند. دانشمندان و سیاستگذاران با چارچوب‌بندی توسعه‌های علمی در قالب استعاره‌های آشنا، می‌توانند ادراکات عمومی را شکل دهند و فرایندهای تصمیم‌گیری را هدایت کنند [۲۳].

ب) استعاره‌ها در فناوری: واسط‌های کاربری به مثابه میانجی‌های شناختی

استعاره‌ها در فناوری به‌عنوان واسطه‌هایی عمل می‌کنند که به کاربران یاری می‌رسانند با سیستم‌های پیچیده‌ای که بدون آنها غیر قابل فهم هستند، تعامل داشته باشند. به‌عنوان نمونه، ماریان ون دن بومن^۱ به نقش استعاره‌ها در فناوری‌های دیجیتال، به‌ویژه در زمینه نرم‌افزارها و واسط‌های کاربری^۲ می‌پردازد. استعاره‌های مورد استفاده در واسط‌های کاربری کامپیوتری به‌عنوان «واسطه‌هایی میان کدهای دیجیتال و فرهنگی»^۳ عمل می‌کنند. برای مثال، استعاره «میز کار» در واسط‌های کاربری رایانه‌ای به کاربران اجازه می‌دهد تا در یک محیط دیجیتال به روشی مشابه با فضاهای فیزیکی حرکت کنند. «آیکون‌ها، پنجره‌ها و پوشه‌ها» همگی بازنمایی‌های استعاری هستند که عملیات‌های انتزاعی یک رایانه را به مفاهیمی آشنا و قابل فهم برای انسان ترجمه می‌کنند. همچنان که این استعاره‌ها فناوری را قابل دسترس‌تر می‌کنند، همچنین، پیچیدگی‌های زیربنایی سیستم‌های دیجیتال را پنهان می‌سازند. «واسط گرافیکی کاربر»^۴ به‌عنوان لایه‌ای استعاری عمل می‌کند که عملیات‌های پیچیده نرم‌افزار و سخت‌افزار را پنهان کرده و تأثیری مانند «جعبه سیاه» ایجاد می‌کند که در آن کاربران از آنچه در زیر سطح در حال وقوع است، بی‌خبرند. این تحلیل اهمیت استعاره‌ها در شکل‌دهی به رابطه ما با فناوری را برجسته می‌کند. استعاره‌ها با چارچوب‌بندی تعاملات دیجیتال در قالب اصطلاحات آشنا، استفاده از فناوری را تسهیل می‌کنند. اما، در عین حال درک ما از عملکرد درونی فناوری را محدود می‌سازند [۲۴].

ج) استعاره‌ها در هنر: چارچوب‌بندی ادراک بصری

«فریم‌های بصری»^۵ درک ما از طبیعت و مناظر را شکل داده‌اند و حتی به ایجاد مفاهیم جدیدی از طبیعت منجر شده‌اند. استعاره‌های بصری، نظیر «فریم (چارچوب)»، نقش مهمی در شکل‌دهی به نحوه درک و بازنمایی ما از جهان طبیعی دارند. مفهوم «منظره» خود یک استعاره است که از قراردادهای هنری نشأت می‌گیرد. عمل فریم‌بندی یک صحنه (چه در نقاشی و چه در عکاسی) مرزی استعاری ایجاد می‌کند که بخشی از جهان طبیعی را به یک شیء زیباشناختی تبدیل می‌کند. تحلیل کوا^۶ نشان می‌دهد که استعاره‌های بصری و هنری بر شکل‌گیری درک زیباشناختی و علمی از طبیعت به صورت هم‌زمان تأثیر گذاشته‌اند [۲۵].

د) استعاره‌ها به‌عنوان عوامل توزیع قدرت: استعاره‌های مرتبط با غذا و فرهنگ

استعاره‌های غذایی در توزیع قدرت در فرهنگ‌های مختلف نقش دارند. در بسیاری از فرهنگ‌ها، غذا به‌عنوان یک عنصر هویتی و نمادین عمل می‌کند و استعاره‌هایی که با غذا مرتبط هستند، مفاهیم فرهنگی را به شکلی قدرتمند منتقل می‌کنند. استعاره‌های غذایی می‌توانند از

1. Marianne Van Den Boomen
2. UI
3. Mediators Between Digital and Cultural Codes
4. GUI
5. Visual Frames
6. Kwa

منابع مختلفی سرچشمه بگیرند؛ برخی از آنها از تصاویر سنتی فرهنگی الهام گرفته‌اند. به‌عنوان مثال، در برخی جوامع، پنیر به‌عنوان نماد یک سنت فرهنگی قوی و یک هدیه از نیاکان توصیف می‌شود. از سوی دیگر، برخی استعاره‌های غذایی به بدن انسان مربوط می‌شوند، مثلاً این که بدن به‌عنوان «ماشینی که نیاز به سوخت‌گیری دارد» به تصویر کشیده می‌شود. این نوع استعاره‌های مکانیکی از غذا در فرهنگ‌های مدرن بیشتر به چشم می‌خورد، به‌ویژه در زمینه‌های تغذیه و بهداشت. در اینجا، غذا نه به‌عنوان یک نماد فرهنگی، بلکه به‌عنوان یک منبع انرژی برای عملکرد بدن در نظر گرفته می‌شود. استعاره‌های غذایی نه تنها به توصیف و بازنمایی فرهنگ‌های مختلف کمک می‌کنند، در عین حال، به‌عنوان ابزاری برای رقابت‌های اقتصادی و سیاسی نیز عمل می‌کنند. به‌عنوان مثال، در فرهنگ‌های مختلف، انواع غذاها با جایگاه اجتماعی و اقتصادی ارتباط دارند و استفاده از استعاره‌های غذایی می‌تواند به توزیع قدرت، پرستیژ و احترام در میان افراد و جوامع کمک کند [۲۶].

ه) استعاره‌ها و مدیریت طبیعت: استعاره‌ها به‌عنوان ابزارهای مدیریتی در زیست‌شناسی گونه‌های غیربومی^۱

استعاره‌ها به‌عنوان «مدیران طبیعت»^۲ عمل می‌کنند و در چالش‌های عملی مربوط به حفاظت از محیط زیست نقشی اساسی دارند. یکی از این استعاره‌ها، استعاره «مهاجمان بیگانه» است که برای توصیف گونه‌های غیربومی که به اکوسیستم‌ها وارد می‌شوند و به‌عنوان تهدیدی برای گونه‌های بومی در نظر گرفته می‌شوند، به کار می‌رود. این نوع استعاره‌ها چارچوب‌های فکری را شکل می‌دهند که براساس آن سیاست‌ها و اقدام‌های مدیریتی پیرامون حفاظت از محیط زیست تعریف می‌شود. به‌عنوان مثال، هنگامی که گونه‌های غیربومی به‌عنوان مهاجمان بیگانه توصیف می‌شوند، سیاستگذاری‌ها بر مقابله با این گونه‌ها و حفاظت از گونه‌های بومی متمرکز می‌شود [۲۷].

و) استعاره‌ها و تنظیمات اخلاقی: نقش استعاره‌ها در تعیین دستور کارهای اخلاقی

استعاره‌ها می‌توانند به‌عنوان رئیس جلسات عمل کنند و تعیین کنند که چه موضوع‌هایی در دستور کارهای اخلاقی قرار گیرد. در حوزه‌هایی مانند ژنومیک، استفاده از استعاره‌هایی مانند «دستکاری ژنتیکی» یا «مهندسی ژنتیکی» باعث شده که توجه عمومی و تصمیم‌گیری‌های اخلاقی به موضوع‌هایی نظیر «اخلاق در علم» و محدودیت‌های دستکاری در موجودات زنده متمرکز شود. این استعاره‌ها به شکلی مؤثر تعیین می‌کنند که چه موضوع‌هایی باید در دستور کارهای اخلاقی مورد توجه قرار گیرد و به همین ترتیب، برخی دیگر از مسائل ممکن است نادیده گرفته شوند. یک دستور کار اخلاقی جامع باید به مسائل جهانی‌تری نیز بپردازد و استعاره‌های جدیدی را برای بازبینی و اصلاح دستور کارهای اخلاقی موجود معرفی کند. به این ترتیب، استعاره‌ها می‌توانند به‌عنوان ابزارهای مؤثر در تعیین و اصلاح دستور کارهای اخلاقی عمل کنند و به تصمیم‌گیری‌های بهتر و جامع‌تر منجر شوند [۲۸].

بنابراین، استعاره‌ها نه تنها ابزارهای زبانی، بلکه چارچوب‌هایی هستند که واقعیت را شکل می‌دهند، مفاهیم جدیدی را ایجاد می‌کنند و ساختارهای قدرت و اخلاق را بازتعریف می‌کنند. این استعاره‌ها، بسته به زمینه کاربردشان، می‌توانند به‌عنوان آینه‌هایی که واقعیت را بازتاب می‌دهند، کنشگرانی که واقعیت را خلق می‌کنند، یا شورشیانی که ساختارهای موجود را به چالش می‌کشند، عمل کنند [۲۰].

۴. استعاره‌ها و حکمرانی

۴-۱. چرا به استعاره‌ها در حکمرانی نیاز داریم؟

مفهوم حکمرانی بر این نکته تأکید دارد که نظم در جامعه توسط مجموعه‌ای از نهادها برقرار و حفظ می‌شود که دولت تنها یکی از آنهاست. با بررسی این مجموعه در تمامی سطوح جامعه، می‌توانیم درک عمیق‌تری از «قابلیت حکمرانی»^۱ پیدا کنیم. این واقعیت که افراد و گروه‌های مختلف، از جمله سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های بین‌دولتی،^۲ در تمامی سطوح تمایل دارند در فرایند یادگیری و حتی در حکمرانی مشارکت کنند، هم نویدبخش است و هم ممکن است به نوعی هرج و مرج منجر شود [۲۹]. در این وضعیت پرتلاطم، فرایند حکمرانی بر استفاده از مجموعه‌ای از ابزارها استوار است که یکی از آنها استعاره‌ها هستند؛ کاربردهای گسترده آنها در حوزه‌های دیگر که می‌تواند الهام‌بخش حکمرانی باشد در بخش قبلی گزارش مطرح شده است.

۴-۱-۱. استعاره به عنوان یک منبع ناشناخته

استعاره یک ابزار کلاسیک است که به کمک آن می‌توان مجموعه‌ای پیچیده از عناصر و روابط را به گونه‌ای قابل فهم ارائه داد، به طوری که تلاش برای توضیح آنها به روش‌های دیگر، ممکن است ناکارآمد باشد. نقطه قوت ویژه استعاره در این است که می‌تواند اصل مطلب را بدون ساده‌سازی بیش از حد منتقل و از طریق الگویی آشنا، پیچیدگی معادل آن را منتقل کند. در زمینه حکمرانی، دو کارکرد اساسی برای استعاره قابل تشخیص است [۳۰]:

۱. **کارکرد آغازین:**^۳ اهمیت استعاره در ایجاد خلاقیت، چه در هنر و چه در علم و سیاست بارها مورد تأکید قرار گرفته است. در این وضعیت، استعاره ابزاری برای خلق بینش فراهم می‌کند و به نظم‌دهی اولیه به مجموعه‌ای از امکانات و محدودیت‌های درهم‌ریخته کمک می‌کند. از این رو، استعاره یک ابزار حیاتی برای طراحی مفاهیم است. از طریق استعاره، آشفتگی اولیه به گونه‌ای جدید مشاهده می‌شود و پس از آن، ابزارهای دیگر می‌توانند بر پایه آن شکل بگیرند. در حکمرانی، این امر می‌تواند به معنای تدوین استراتژی، شعار یا مدل باشد، حتی اگر ارجاع مستقیمی به استعاره اولیه نداشته باشد.

۲. **کارکرد ارتباطی:**^۴ پس از تدوین یک مفهوم، باید آن را به افرادی منتقل کرد که با اصطلاحات تخصصی آشنایی ندارند و شاید تمایلی به یادگیری آن نیز نداشته باشند. در چنین مواقعی، استعاره می‌تواند برای انتقال جوهره مفهوم استفاده شود. در حکمرانی، این امر می‌تواند به معنای ارائه یک مدل یا استراتژی باشد که از استعاره‌ای مشابه با آنچه در ابتدا برای تصویرسازی استراتژی به کار رفته، استفاده کند یا از استعاره‌ای متفاوت بهره‌گیرد.

استفاده از استعاره‌ها برای اهداف ارتباطی، بدون شک نقشی کلیدی در ایجاد پیوند میان حاکمان و مردم دارد. اما این کارکرد آغازین است که برای فرایندهای داخلی حکمرانی اهمیت بیشتری دارد. به نوعی، استعاره در اینجا یک کارکرد محوری به عنوان نظم‌دهنده ایفا می‌کند که از طریق آن استراتژی‌ها، مدل‌ها و برنامه‌ها شکل می‌گیرند [۳۱]. در نهایت، استعاره به عنوان پلی ضمنی میان ابزارهای مختلف حکمرانی عمل می‌کند. حکمرانی، به ویژه زمانی که با چالش‌های پیچیده مواجه می‌شود، از استعاره‌ها (چه به صورت صریح و چه ضمنی) برای نظم‌دهی به اولویت‌ها و استراتژی‌های خود بهره‌می‌گیرد. این استعاره‌های بنیادین هستند که بر «توده‌ای از ابهام»^۵ اعمال شده و به چشم‌انداز حکمرانی

1. Governability

2. IGO

3. Initiatory Function

4. Communicative Function

۵. هایل (Hyle) یا «ماده» مفهومی است که در فلسفه یونان باستان، به ویژه در اندیشه‌های ارسطو و پیش سقراطیان مانند فیثاغورس و امپدوکلس، مطرح شده است. این واژه به معنای «ماده اولیه» یا «جوهر بنیادین» در جهان است که از آن همه چیز به وجود می‌آید.

شکل و ثبات می‌بخشند. در بلندمدت، توانایی تغییر و گذار به استعاره‌های جدید، که بتواند نظم معرفت‌شناختی جدیدی ایجاد کند، اهمیت دارد. چرا که با توجه به پیچیدگی ذاتی «توده ابهام»، هیچ استعاره واحدی نمی‌تواند تمام ابعادی را که حکمرانی باید به آنها پاسخ دهد، به‌طور کامل پوشش دهد [۳۰].

۲-۱-۴. چالش‌های استعاره به‌عنوان یک ابزار ارتباطی

هر ابزار ارتباطی، بسته به پیچیدگی مطلب و نوع مخاطب، دارای نقاط قوت و ضعف خاص خود است. یکی از مشکلات اصلی در نحوه واکنش به چالش‌های جهانی این است که این روند، از طریق استعاره‌های مکانیکی مانند «هدف قرار دادن» مخاطبان و «تأثیر» بر آنها تصور می‌شود. این رویکرد توسط برنامه‌های اطلاع‌رسانی عمومی سازمان‌های دولتی و بین‌المللی گوناگون استفاده می‌شود. این روش را می‌توان «رویکرد ذره‌ای» نامید که تلاش می‌کند ذهنیت مردم را از یک طرز فکر به طرز فکر دیگری تغییر دهد. باین حال، در برخی منابع نیاز به رویکرد مکملی به نام «رویکرد موجی» مطرح شده است که به‌جای تغییر مستقیم، بر بنیادهای ذهنیت فعلی مردم تأثیر می‌گذارد [۳۰]. تکثیر یک پاسخ از طریق هم‌نوازی^۱ و هماهنگی [رویکرد موجی] ممکن است راه مؤثرتری برای تعامل با افکار عمومی جهانی باشد. در مقابل، تکثیر ذره‌ای معمولاً کندتر است و به راحتی می‌تواند متوقف یا منحرف شود. چالش اصلی این است که مفهوم مدنظر به قدر کافی ساده ارائه شود تا همگان آن را درک کنند، اما در عین حال به اندازه‌ای جذاب باشد که افراد را به مشارکت وادارد. از سوی دیگر، برای آنکه این مفهوم کارآمد باشد، باید به قدر کافی پیچیده و منسجم باشد تا بتواند پیچیدگی یک واقعیت اجتماعی بحرانی را درک کند و هم‌زمان به افراد قدرت دهد تا با همکاری، بحران را مدیریت کرده و از فرصت‌های یادگیری منحصر به فردی که در آن نهفته است، بهره‌مند شوند. این وظیفه دشوار از حدود توانایی یا هدف‌های برنامه‌های متعارف فراتر می‌رود. در چنین شرایطی، بررسی گزینه‌های غیرمتعارف می‌تواند راهگشا باشد. یکی از این راهکارها، بهره‌برداری از فرایندهای موجودی است که به تمامی سطوح جامعه نفوذ کرده، اکثریت مردم را درگیر می‌کند، آگاهی آنها را تغییر داده و اعمال‌شان را هدایت می‌کند [۳۰].

۲-۲-۴. حکمرانی از طریق استعاره‌ها و استعاره‌های حکمرانی در عمل

۱-۲-۴. استعاره‌های بنیادی

به نظر می‌رسد که مطالعات کمی در زمینه استفاده از استعاره در حوزه‌هایی مانند اقتصاد، سیاست‌گذاری عمومی، برنامه‌ریزی استراتژیک و تصمیم‌گیری، یعنی به نوعی فرایندهای اصلی حکمرانی، انجام شده است. چالش حکمرانی در اینجا این است که بررسی کند آیا استعاره‌های بنیادینی وجود دارند که در شرایط خاص حکمرانی قابل اعمال باشند؟ حتی مهم‌تر، پرسش این است که آیا می‌توان به یک سیستم استعاره‌ای سازمان یافته دست یافت که به‌طور مستقیم با مشکلات حکمرانی مرتبط باشد؟ پرسش این است که آیا می‌توان به یک سیستم استعاره‌ای سازمان یافته دست یافت که به‌طور مستقیم با مشکلات حکمرانی مرتبط باشد؟ اگر ویژگی‌های هشت‌گانه ذیل که ابعاد حکمرانی را پوشش می‌دهند، مبنای تحلیل قرار گیرند، می‌توان متناسب با هر بُعد، استعاره‌های کلیدی را شناسایی کرد. این استعاره‌ها درک عمیق‌تری از مفاهیم حکمرانی ارائه می‌کنند. برخی از نمونه‌های این استعاره‌های کلیدی که قابلیت کاربرد در حوزه‌های گوناگون دارند، عبارت‌اند از [۳۰]:

۱. **محدودسازی**^۲: برای حفظ نظم و امنیت، حکمرانی باید مرزها و محدودیت‌های خود را تقویت کند. اگر این مرزها به درستی مدیریت نشوند، سیستم در مقابل تغییرهای بیرونی آسیب‌پذیر می‌شود. «نگهبان مردم»^۳، «سپر هسته‌ای»^۴ و «چتر هسته‌ای»^۵ نمونه‌های آن هستند.

1. Resonance
2. Containment
3. Guardian of the People
4. Nuclear Shield
5. Nuclear Umbrella

۲. **سادگی:** این بُعد به معنای ساده و قابل فهم کردن مسائل و موضوع‌هاست تا از فقدان تمرکز و اعتبار جلوگیری شود. پیچیدگی بیش از حد ممکن است به مشکلاتی در فرایندهای حکمرانی منجر شود. به عنوان مثال، استعاره «یک زمین (همکاری و درک مشترک)»^۲.
۳. **مکمل بودن:** حکمرانی باید توانایی ایجاد هم‌افزایی میان بخش‌های مختلف جامعه را داشته باشد تا از تفرقه و ناپایداری جلوگیری شود. نبود این هم‌افزایی به فروپاشی و کاهش حمایت عمومی منجر می‌شود. «دهکده جهانی»^۴ و «صد گل شکوفد (تنوع و شکوفایی استعدادها)»^۵ نمونه‌های آن هستند.
۴. **تفاوت:** حکمرانی باید قادر به مدیریت اختلافات و دیدگاه‌های متنوع باشد. عدم توانایی در این زمینه موجب ناپایداری و آسیب‌پذیری در مقابل حملات می‌شود. «امپراتوری شر»^۷ و «دشمن مردم»^۸ نمونه‌های آن هستند.
۵. **توانمندسازی:** حکمرانی باید افراد و گروه‌ها را قادر سازد تا به صورت خلاقانه عمل کنند. عدم توانایی در توانمندسازی جامعه به نارضایتی عمومی منجر خواهد شد. «ریشه‌ها (مردم به مثابه ریشه‌های کشور)»^{۱۰} و «بسیج افکار عمومی»^{۱۱}.
۶. **ارتباط عملی:** سیاست‌ها و تصمیم‌ها باید به گونه‌ای طراحی شوند که قابل اجرا و مرتبط با نیازهای فوری باشند. عدم توجه به این موضوع به از دست رفتن اعتماد به حکمرانی منجر می‌شود. به عنوان نمونه، «در میدان (در بستر واقعی)»^{۱۳} و «چسب زخم (راه‌حل‌های فوری برای مسائل اضطراری)»^{۱۴}.
۷. **پیچیدگی:** حکمرانی باید قادر به مدیریت بحران‌ها و پیچیدگی‌های واقعی جهان باشد. ناتوانی در مدیریت این مسائل به از دست دادن اعتبار و قابلیت اجرایی منجر می‌شود. «گایا (الهه زمین، هماهنگی در یک سیستم پیچیده و به هم پیوسته)»^{۱۶} و «انفجار اطلاعات»^{۱۷}.
۸. **تنوع مورد نیاز:** برای آنکه حکمرانی بتواند به مسائل گوناگون پاسخ دهد، باید توانایی و انعطاف لازم برای رسیدگی به این تنوع را داشته باشد. در غیر این صورت، امکان از دست دادن تعادل در مواجهه با تحولات جامعه وجود دارد. «میراث فرهنگی»^{۱۹} و «خرد مردمی»^{۲۰}.

1. Simplicity
2. One Earth
3. Complementarity
4. Global Village
5. 100 Flowers Blooming
6. Difference
7. Empire of Evil
8. Enemy of the People
9. Empowerment
10. Grass Roots
11. Mobilization of Public Opinion
12. Operational Relevance
13. In the Field
14. Band Aid
15. Complexity
16. Gaia
17. Information Explosion
18. Requisite Variety
19. Cultural Heritage
20. Folk Wisdom

شکل ۱. ویژگی‌های هشت گانه حکمرانی و نمونه استعاره‌های مرتبط [۳۰]

<p>۸. تنوع مورد نیاز</p> <p>میراث فرهنگی</p> <p>خرد مردمی</p>	<p>۷. پیچیدگی</p> <p>گایا (الهه زمین)</p> <p>انفجار اطلاعات</p>	<p>۶. ارتباط عملی</p> <p>در میدان</p> <p>چسب زخم</p>	<p>۵. توانمندسازی</p> <p>ریشه‌ها</p> <p>بسیج افکار عمومی</p>	<p>۴. تفاوت</p> <p>امپراتوری شر</p> <p>دشمن مردم</p>	<p>۳. مکمل بودن</p> <p>دهکده جهانی</p> <p>صد گل شکوفد</p>	<p>۲. سادگی</p> <p>یک زمین</p>	<p>۱. محدودسازی</p> <p>نگهبان مردم</p> <p>سپر هسته‌ای</p> <p>چتر هسته‌ای</p>
---	---	--	--	--	---	--------------------------------	--

۲-۲-۴. نمونه‌هایی از استعاره‌ها در حکمرانی

سیاستمداران به‌طور گسترده از استعاره‌ها برای تقویت قدرت ارتباطی خود استفاده می‌کنند و این موضوع به‌طور جدی مورد مطالعه نیز قرار گرفته است؛ سیاستمدار بدون استعاره، مانند کشتی بدون بادبان است. با این حال، این نوع کاربرد استعاره‌ها معمولاً با همان کارکرد ارتباطی و توضیحی که پیش‌تر به آن اشاره شد، سازگار است.

استعاره‌های موجود در **مانیفست کمونیست** نوشته کارل مارکس و فریدریش انگلس، برای توضیح و تشریح مفاهیم پیچیده اقتصادی و سیاسی به کار رفته‌اند. برخی از استعاره‌های معروف در این اثر عبارت‌اند از:

۱. **شبح کمونیسم**: مانیفست با جمله معروف «شبحی بر فراز اروپا در حال پرسه زدن است؛ شبح کمونیسم» آغاز می‌شود. این استعاره نشان‌دهنده نگرانی حاکمان از گسترش ایده‌های کمونیسم است که در اروپا پخش می‌شود.

۲. **بورژوازی به‌عنوان طبقه‌ای که جهان را شکل داده است**: بورژوازی نه فقط یک طبقه اجتماعی بلکه یک نیروی بزرگ و تغییرآفرین است.

۳. **پرولتاریا به‌عنوان نیرویی که زنجیرهای خود را در هم می‌شکند**: از پرولتاریا، یعنی طبقه کارگر، به‌عنوان کسانی یاد می‌کنند که در نهایت زنجیرهای ستم و بهره‌کشی را خواهند گسست و خود را آزاد خواهند کرد.

۴. **جامعه به‌عنوان صحنه نبرد**: جامعه به‌عنوان میدان نبردی توصیف می‌شود که در آن طبقات اجتماعی، به‌ویژه بورژوازی و پرولتاریا، در تقابل با یکدیگر قرار دارند.

یکی از مثال‌های مناسب برای استعاره ارتباط میان حکومت و مردم، در جدول ۲ نشان داده شده است. این جدول تلاش می‌کند تا دو استعاره متفاوت برای درک حکمرانی را بررسی کند. در اولین استعاره، حکومت به‌عنوان گاو باز (ماتادور) و مردم به‌عنوان گاو توصیف می‌شوند. در این حالت، مردم قدرت زیادی دارند، اما گاهی رفتارهایی غیرمنطقی و احساسی مانند جمعیت‌های خشمگین از خود نشان می‌دهند. حکومت با استفاده از حيله‌گری و تبلیغات، سعی می‌کند مردم را کنترل و مهار کند. مردم هم ممکن است فریب تبلیغات و رسانه‌ها را بخورند و نقش فعالی در تصمیم‌گیری‌ها نداشته باشند، بیشتر مثل تماشاچیان در یک بازی قدرت. در استعاره دوم، این نقش‌ها برعکس می‌شود: حکومت به‌عنوان گاو در نظر گرفته شده که قدرت و کنترل زیادی دارد و ممکن است وحشیانه عمل کند، در حالی که عوامل تغییر مثل گاو باز هستند که با هوشمندی و مهارت سعی می‌کنند حکومت را به چالش بکشند و آن را مهار کنند. در این حالت، حکومت گاهی تصمیم‌ها عجولانه و بی‌دقت می‌گیرد و منابع را برای حفظ قدرت تخریب می‌کند. عاملان تغییر مثل گاو باز، سعی می‌کنند حکومت را کنترل کرده و سیاست‌های غلطش را به چالش بکشند [۳۳].

جدول ۲. مقایسه دو نمونه از استعاره‌های حکمرانی [۳۳]

موضوع مقایسه	حکومت مثل گاو، عامل تغییر مثل گاو باز	حکومت مثل گاو باز، مردم مثل گاو
قدرت	حکومت قدرت زیادی دارد و از تبلیغات برای حفظ کنترل استفاده می‌کند.	مردم قدرت زیادی دارند، مخصوصاً وقتی که عصبانی می‌شوند.
رفتار حیوانی و غیرمنطقی	حکومت گاهی غیر منطقی و وحشیانه تصمیم می‌گیرد.	مردم گاهی احساساتی و غیر منطقی عمل می‌کنند، مثل جمعیت‌های خشمگین.
درک محدود با کمی حيله‌گری	حکومت مسائل را به خوبی درک نمی‌کند، اما از سیاست بازی استفاده می‌کند.	مردم ممکن است مسائل را ساده‌سازی کنند و با عقل سلیم پیش بروند.
عدم دقت و ناشیگری	قوانین حکومتی هم گاهی عجولانه و بی‌دقت تصویب می‌شوند.	مردم گاهی تصمیم‌های عجولانه می‌گیرند و به عواقب فکر نمی‌کنند.
یورش‌های مخرب	حکومت برای حفظ قدرت، منابع طبیعی را تخریب می‌کند.	مردم گاهی برای بقا منابع را از بین می‌برند.
پایداری شجاعانه	حکومت‌ها سعی می‌کنند حتی بعد از اینکه زمانشان تمام شده، قدرت را حفظ کنند.	مردم با وجود تمام مشکلات، شجاعانه ایستادگی می‌کنند.
حواس‌پرتی و ساده‌لوحی	حکومت هم گاهی ساده‌لوحانه تصمیم می‌گیرد و فریب می‌خورد.	مردم بهر احتی توسط رسانه‌ها و تبلیغات فریب می‌خورند.
میدان گاو بازی	حکومت و مقامات در جلسات مثل بازی در میدان گاو بازی عمل می‌کنند.	میدان برای بازی و نمایش است؛ مردم بازیچه‌اند و نقشی ندارند.
تماشاگران	مردم نظاره‌گرند، اما در بازی قدرت درگیر نمی‌شوند.	عمده مردم تماشاچی بازی قدرت هستند و مشارکت نمی‌کنند مگر از طریق تعهدات پنداری با گاو یا گاو باز و قضاوت در مورد آنها، اما فقط از بیرون نگاه می‌کنند.
قدرت پشت پرده	افرادی با نفوذ اخلاقی که فقط از طریق دیگران درگیر ریسک می‌شوند.	کسانی که در پشت صحنه قدرت دارند، خودشان درگیر خطر نمی‌شوند.

در نظام حکمرانی ایران نیز نمونه‌های متعددی از کاربرد استعاره‌ها در حکمرانی وجود دارد. مقاله‌ای با عنوان «تحلیلی استعاره‌ای از مکتب در گفتمان حزب جمهوری اسلامی ایران» به قلم ربیعی کهندانی و خدادی (۱۴۰۱)، به بررسی جایگاه و معنای مفهوم «مکتب» در گفتمان حزب جمهوری اسلامی ایران می‌پردازد. نویسندگان با بهره‌گیری از نظریه استعاره‌های مفهومی و روش تحلیل انتقادی استعاره، تلاش کرده‌اند نشان دهند که چگونه این مفهوم به عنوان یکی از عناصر کلیدی، نمادی از برداشت حزب از اسلام به شمار می‌رود. در این گفتمان، «مکتب» نماد خلوص، انقلابی‌گری، و تأکید بر اجرای اجتماعی و سیاسی اسلام است. مقاله همچنین بر کارکردهای ایدئولوژیک و توریکی استعاره‌های مرتبط با مکتب تمرکز دارد و نشان می‌دهد که چگونه این استعاره‌ها برای تنظیم مناسبات اجتماعی و سیاسی و نیز مرزبندی با دیگر تفاسیر اسلامی به کار می‌روند [۳۴].

جدول ۳. استعاره‌های مرتبط با مکتب در گفتمان حزب جمهوری اسلامی ایران [۳۴]

ردیف	استعاره	توضیحات
۱	مکتب به‌مثابه راهنما	مکتب به‌عنوان راهنمایی برای تنظیم تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی
۲	مکتب به‌مثابه تکیه‌گاه	مکتب به‌عنوان پشتیبان و پشتوانه فلسفی و عملی حزب
۳	مکتب به‌مثابه معیار	مکتب به‌عنوان معیاری برای سنجش درست و نادرست
۴	مکتب به‌مثابه ساختمان و زیربنا	مکتب به‌عنوان ساختار و زیربنای ایدئولوژیک که تمامی سیاست‌ها و اندیشه‌ها بر آن استوار است
۵	مکتب به‌مثابه جنگ	مکتب به‌عنوان ابزاری برای مبارزه علیه ظلم و بی‌عدالتی اجتماعی
۶	مکتب به‌مثابه سلاح	مکتب به‌عنوان یک ابزار استراتژیک برای دفاع از ارزش‌ها و ایدئولوژی حزب

مقاله‌ای با عنوان «جایگاه استعاره‌ها در گفتمان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران»، به قلم طباطبایی و صادقی (۱۳۹۵)، به تحلیل نقش استعاره‌ها در شکل‌دهی به گفتمان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران پرداخته است. در این پژوهش، با استفاده از نظریه استعاره‌های مفهومی لیکاف و جانسون، انواع استعاره‌ها (ساختاری، جهتی و وجودی) در سخنرانی‌های رؤسای جمهور ایران در مجمع عمومی سازمان ملل از آغاز انقلاب اسلامی تاکنون بررسی شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که استعاره‌های ساختاری بیشترین تأثیرگذاری را در این گفتمان داشته‌اند، در حالی که استعاره‌های وجودی و جهتی بیشتر به صورت قراردادی به کار رفته‌اند. این مقاله نقش استعاره‌ها را در رمزگشایی زبان رهبران سیاسی و درک بهتر سیاست‌های خارجی جمهوری اسلامی بررسی می‌کند [۳۵].

جدول ۴. برخی استعاره‌های کلیدی در گفتمان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران [۳۵]

ردیف	مثال استعاره‌ای	توضیح
۱	جهت کسب استقلال، آزادی و کرامات انسانی باید از هستی خود سرمایه‌گذارند.	هستی و وجود به‌عنوان سرمایه‌ای اقتصادی توصیف شده که می‌توان آن را برای دستیابی به اهداف سیاسی و اجتماعی صرف کرد.
۲	فادریم برای حفظ استقلال خود بیشترین بها را بپردازیم.	استعاره‌ای که ارزش استقلال را با پرداخت هزینه یا بهای سنگین مقایسه می‌کند.
۳	هفت کشور و اتحادیه اروپایی در این مذاکرات، زمان و سرمایه دیپلماتیک فراوانی صرف کردند.	این استعاره نشان می‌دهد که دیپلماسی همچون سرمایه‌گذاری اقتصادی است که در آن منابع زمانی و دیپلماتیک به‌کار گرفته می‌شوند.
۴	از شگفت‌انگیزترین بازی‌های سیاست این که مظلوم‌ترین قربانیان تروریسم کور و خشن به تروریسم متهم می‌شوند.	سیاست به‌عنوان یک بازی معرفی شده که ماهیت پیچیده و گاهی متناقض آن را برجسته می‌کند.
۵	در سیاست نیز باید چندجانبه‌گرایی و بازی‌های برد-برد مینا واقع شود.	سیاست به بازی‌ای تشبیه شده که نیازمند تعامل و همکاری برای دستیابی به منافع مشترک است.
۶	وضعیت کشورهای عقب ننگه داشته شده، اسفبارتر است.	استعاره‌ای که «عقب» را با وضعیت پست‌تر و شرایط نامطلوب‌تر مرتبط می‌سازد، بیانگر تفاوت کشورهای توسعه‌یافته و توسعه‌نیافته است.
۷	جز پنداری باطل و نشانه عقب‌ماندگی صاحبان این پندار از سیر در تاریخ نیست.	واژه «عقب‌ماندگی» به‌صورت استعاری نشان‌دهنده عدم پیشرفت و عدم تطابق با جریان‌های مدرن تاریخی است.
۸	کشوری که سرزمین و مردمش در زیر چکمه‌ها و رگبارهای دشمن است.	استعاره‌ای که وضعیت تحت فشار و سرکوب شده یک کشور توسط دشمن را به‌صورت تصویری و ملموس بیان می‌کند.
۹	گامی به پیش به‌شمار می‌رود.	استعاره‌ای که حرکت به‌سوی جلو را نشان‌دهنده پیشرفت و ترقی می‌داند، تأکیدی بر بهبود وضعیت و نزدیک‌تر شدن به اهداف است.

مقاله‌ای با عنوان «تحلیل استعاری از دیدگاه حزب جمهوری اسلامی در باره علل و مفهوم مبارزه سیاسی»، نوشته خدادی و ربیعی کهندانی در سال ۱۴۰۱ منتشر شده است. این مقاله با استفاده از نظریه استعاره مفهومی لیکاف و جانسون، به بررسی علل و درک مفهوم مبارزه سیاسی از دیدگاه حزب جمهوری اسلامی می‌پردازد. نویسندگان نشان می‌دهند که در گفتمان این حزب، استعاره‌هایی مانند مبارزه به مثابه جنگ، مبارزه به مثابه وظیفه و فساد به مثابه بیماری نقشی اساسی در شکل‌دهی به درک سیاسی و اجتماعی افراد دارند. مقاله تأکید دارد که هدایت تمایلات انسانی با کمک عقل و آموزه‌های دینی می‌تواند به تحقق جامعه‌ای عاری از ستم و نزاع منجر شود [۳۶].

جدول ۵. مجموعه استعاره‌های حوزه مقصد مبارزه [۳۶]

تتایح نظری استعاره	حوزه مبدأ	
برای حفظ اسلام از انحراف باید با دشمنان شکست‌خورده و تسلیم نشده جنگید.	جنگ	مبارزه
مبارزه جزئی از وظایف دینی و مذهبی بشر بوده و باید با خلوص نیت انجام شود.	جهاد	
وظیفه و تکلیفی دینی و اخلاقی است و انجام آن ازسوی افراد الزامی است.	وظیفه	
عالی‌ترین مرتبه انسان بودن و حرکت در مسیر کمال انسانی است.	فضیلت	
وسيله‌ای برای رسیدن به عدالت، حق و اهداف والای انسانی است.	ابزار	
مبارزه هدف نیست و اصالت ندارد.	وسيله	

مقاله «استعاره‌های سیاست و حکومت در گفتمان حزب جمهوری اسلامی» نوشته ربیعی کهندانی (۱۴۰۰)، به بررسی چگونگی درک مفاهیم سیاست و حکومت در گفتمان حزب جمهوری اسلامی از طریق استعاره‌های مفهومی می‌پردازد. نویسنده با استفاده از روش شناسایی استعاره (MIP) نشان می‌دهد که مفاهیم انتزاعی سیاست و حکومت در این گفتمان با بهره‌گیری از تجربیات روزمره و ادراک دینی فهمیده می‌شوند. استعاره‌هایی مانند «سیاست به مثابه عبادت»، «حکومت به مثابه امانت الهی» و «نظام سیاسی به مثابه درخت» نقش مهمی در پیوند سیاست و دین و مشروعیت‌بخشی به ساختار حکومتی جمهوری اسلامی دارند. این مقاله بر این نکته تأکید دارد که در گفتمان حزب جمهوری اسلامی، سیاست و دین دو امر جدایی‌ناپذیرند و تمامی نهادها و اقدام‌های سیاسی باید براساس اصول مکتبی و دینی سامان یابند [۳۷].

جدول ۶. استعاره‌های حوزه مقصد سیاست و حکومت در گفتمان حزب جمهوری اسلامی [۳۷]

حوزه مقصد	حوزه مبدأ	استعاره مفهومی	نتایج استعاره
سیاست	مکتب	سیاست به‌مثابه مکتب	سیاست و مکتب عین یکدیگرند. سیاست بر مبنای اصول مکتب تعریف می‌شود.
	عبادت	سیاست عبادت است	عبادت باید از مکتب اخذ شود. شکل و محتوای سیاست همچون عبادت باید از منبع مکتب اسلامی نشئت گیرد.
عمل سیاسی	عمل عبادی	عمل سیاسی عمل عبادی است	عمل سیاسی همچون عمل عبادی است. شکل و محتوای عمل سیاسی همچون عمل عبادی باید از منبع مکتب اخذ شود.
نهاد سیاسی	نهاد عبادی	نهاد سیاسی محل عبادت است	نهاد سیاسی محل عبادت است و محل عبادت نهاد سیاسی است. این دو یکی هستند و مرزی میان آنها نیست.
نظام سیاسی	درخت	نظام سیاسی درخت است	مکتب مرجع ساماندهی نظام سیاسی است و شکل و محتوای نظام سیاسی باید با ارجاع به آن سامان یابد.
حکومت	عبادت	حکومت عبادت است	محتوای حکومت باید بر اساس مکتب باشد. شکل و محتوای حکومت از مکتب اسلامی اخذ می‌شود.
	امانت الهی	حکومت امانت و دین است	حکومت امانت و دین است. شرایط حکومت از مکتب و احکام الهی اخذ می‌شود.
	وظیفه	حکومت وظیفه است	حکومت همچون عبادت وظیفه است. این امر سبب مسئولیت حاکم می‌شود.

مقاله حسین پوراحمدی و بازوبندی (۱۳۹۷) با عنوان «استعاره بازی دوسطحی: چارچوبی برای تحلیل سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران»، به تحلیل سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از منظر استعاره بازی دوسطحی می‌پردازد. این استعاره، که نخستین بار توسط رابرت پوتنام معرفی شد، سیاست خارجی را به‌عنوان فرایندی هم‌زمان در دو سطح داخلی و بین‌المللی ترسیم می‌کند. در سطح داخلی، سیاستگذاران باید ائتلاف‌هایی با گروه‌های سیاسی و اجتماعی شکل دهند تا توافق‌های بین‌المللی در داخل به تصویب برسند و در سطح بین‌المللی، نیز آنها باید در مذاکرات خارجی امتیازات لازم را به دست آورند. مقاله نشان می‌دهد که سیاست خارجی ایران تحت تأثیر عواملی چون توازن قدرت داخلی، ساختارهای نهادی، گروه‌های ذی‌نفع، فشارهای افکار عمومی و ساختار اقتصاد سیاسی جهانی قرار دارد. در این چارچوب، سیاستگذاران همواره با فشارها و محدودیت‌های داخلی و بین‌المللی مواجه‌اند و باید تعادل ظریفی میان این دو برقرار کنند. در نهایت، نتیجه می‌گیرد که استعاره بازی دوسطحی می‌تواند چارچوب مناسبی برای درک بهتر فرایندهای پیچیده سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و تحلیل مذاکرات مهمی همچون برجام باشد [۳۸].

مقاله «تحلیل انتقادی استعاره سیاستگذاری و اجرای سیاست: ارائه استعاره‌های بدیل»، نوشته نوبخت، عظیمی و همایینی دمیرچی (۱۴۰۱) با استفاده از روش تحلیل انتقادی استعاره (CMA) به بررسی استعاره‌های رایج در سیاستگذاری و اجرای سیاست پرداخته و نشان می‌دهد که استعاره‌هایی مانند «سیستم عامل رایانه‌ای»، «مأموریت و ابلاغ»، «پل ارتباطی» چگونه بر درک و عملکرد سیاستگذاران و مجریان تأثیر می‌گذارند. در پایان، نویسندگان استعاره‌های بدیلی مانند «توسعه سیاست» و «وضع سیاست» را به‌عنوان رویکردهای مناسب‌تر برای بهبود فرایندهای سیاستگذاری و اجرا پیشنهاد می‌کنند [۳۹].

جدول ۷. استعاره‌های مقاله در حوزه سیاست‌گذاری و اجرای سیاست [۳۹]

ردیف	استعاره	توضیح
۱	سیاست به‌عنوان سیستم عامل رایانه‌ای	سیاستگذار همانند یک سیستم عامل تلاش می‌کند سیاست‌ها را توسط کنشگران اجرایی کند.
۲	مأموریت و ابلاغ	واژه‌هایی مانند «مأموریت»، «ابلاغ»، «دستور»، «مصوبه» و «گزارش» سیاست را به مأموریتی بی‌چون و چرا تشبیه می‌کنند.
۳	پل ارتباطی	سیاست‌گذاری و اجرای سیاست به‌عنوان پلی یک طرفه بین سیاستگذاران و مجریان دیده می‌شود که فاقد باز خورد دوسویه است.

مقاله «استعاره‌های مفهومی و کارکردهای آنها در گفتمان سیاسی دولت تدبیر و امید»، به قلم غفوری صالح و کاظمی به بررسی نقش و کارکرد استعاره‌های مفهومی در گفتمان سیاسی سه عضو کلیدی دولت تدبیر و امید، یعنی حسن روحانی، اسحاق جهانگیری و محمدجواد ظریف، می‌پردازد. این مقاله با تکیه بر نظریه لیکاف و جانسون نشان می‌دهد که چگونه سیاستمداران از استعاره‌های مفهومی برای ساده‌سازی مفاهیم پیچیده، سازمان‌دهی واقعیت‌های سیاسی و اقناع مخاطبان خود بهره می‌برند. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که استعاره‌های به‌کار رفته در سخنرانی‌های این سیاستمداران عمدتاً در حوزه‌های مفهومی مانند سفر، جنگ، ورزش، ساختمان، جان‌بخشی (انسانی و غیرانسانی) و پدیده‌های طبیعی قرار می‌گیرند. به‌عنوان مثال، مشکلات کشور به «موانعی در مسیر سفر»، رقابت‌های سیاسی به «مسابقات ورزشی»، و سیاست‌های بین‌المللی به «میدان جنگ» تشبیه شده‌اند. این استعاره‌ها نه تنها به درک بهتر مخاطب از مفاهیم انتزاعی کمک می‌کنند، بلکه با برانگیختن احساسات و عواطف جمعی، نقش مهمی در بسیج حمایت عمومی دارند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که استعاره‌ها ابزاری مؤثر در گفتمان سیاسی برای انتقال پیام‌های کلیدی، ایجاد همبستگی ملی و جلب اعتماد عمومی هستند و می‌توانند به تحلیلگران سیاسی و روزنامه‌نگاران کمک کنند تا پیام‌های پنهان در گفتمان سیاستمداران را بهتر رمزگشایی کنند [۴۰].

جدول ۸. استعاره‌های مفهومی در گفتمان سیاسی سه عضو کلیدی دولت تدبیر و امید [۴۰]

توضیح	مثال	حوزه استعاره
مسیر و اهداف دولت به‌عنوان یک سفر تصویر می‌شوند و سیاستمدار به‌عنوان راهنما، مسیر را ترسیم می‌کند.	راه صاف و ساده‌ای پیش روی ما نیست.	سفر
مسیر حکمرانی به یک جاده تشبیه شده و رهبران سیاسی نقش رهبران مسیر را دارند.	ما در جاده‌ای راه نمی‌رویم که تنها باشیم.	
حل مشکلات به گام برداشتن در مسیری طولانی تشبیه شده است.	ما در خوزستان قدم‌هایی برای آب برداشتیم، اما هنوز راه طولانی در پیش داریم.	
سیاست به یک رقابت ورزشی تشبیه شده و نیاز به ابزارهای مناسب برای رقابت دارد.	مگر می‌توانیم بدون تکنولوژی با دنیا رقابت کنیم؟	ورزش
هیئت دولت به یک تیم ورزشی تشبیه شده و هماهنگی اعضا مهم است.	من در فکر یک تیم هفده نفره هماهنگ بودم.	
پیشرفت کشور به رقابتی ورزشی مانند فوتبال تشبیه شده است.	ما امروز به مساوی رسیدیم و در آینده جلو می‌رویم.	
تحریم‌ها به حصر تشبیه شده و رفع آن به‌عنوان پیروزی در نبرد تلقی می‌شود.	ما همه دست به دست هم دادیم تا حصر ایران را بشکنیم.	جنگ
دفاع از بخش خصوصی و اقتصاد به مبارزه در میدان جنگ تشبیه شده است.	از بخش خصوصی واقعی دفاع کنیم.	
سیاستمداران به فرماندهان نبرد تشبیه شده‌اند.	ما در برابر دشمنان ایران ایستاده‌ایم.	
دولت به یک انسان تشبیه شده که بار مسئولیت را بر دوش می‌کشد.	بار اصلی کشور بر دوش دولت است.	جان‌بخشی (انسانی)
کشور به یک انسان تشبیه شده که تحت فشار آوارها قرار گرفته است.	آوارهایی که بر سر کشور خراب شده بود، برداشته شد.	
تمدن جهانیان به انسانی تشبیه شده که در مقابل ایران سر تعظیم فرود می‌آورد.	تمدن جهانیان در مقابل ایران سر تعظیم فرود خواهد آورد.	
برجام به یک نهال نوظا تشبیه شده که نیاز به مراقبت دارد.	وظیفه وزارت امور خارجه، حراست از نهال نوظای برجام است.	جان‌بخشی (غیر انسانی: حیوان و گیاه)
امنیت به درختی تشبیه شده که باید از آن مراقبت شود.	پای درخت امنیت هر روز قربانی نمی‌شود.	
کشور به ساختمانی تشبیه شده که نیاز به ساختار محکم دارد.	ما تصمیم بزرگی داریم که بسازیم.	
رفع مسائل سیاست خارجی به آوار برداری تشبیه شده است.	آوار برداری در سیاست خارجی کشور انجام شده است.	ساختمان
تحریم‌ها به دیواری تشبیه شده که باید تخریب شود.	دیوار تحریم برداشته شده است.	
فضای سیاسی به هوای مملو از ریزگرد تشبیه شده است.	من این روزها درد ریزگرد را بیشتر حس می‌کنم. ریزگرد اتهام، ریزگرد تهمت، ریزگرد دروغ، ریزگرد سیاه‌نمایی، ریزگرد تضعیف ایران.	پدیده‌های طبیعی
بحران‌های اقتصادی و امنیتی به دریا تشبیه شده‌اند.	چه غرق در بحر ان فقر، چه غرق در بحر ان ناامنی.	

۳-۲-۴. چرخه‌های استعاری در حکمرانی

هر فرایند حکمرانی مستلزم درک پیچیدگی‌های دینامیک‌ها، تعاملات و نیروهایی است که در سطح اجتماعی، سیاسی و اقتصادی وجود دارند. برخی از کارکردهای کلیدی حکمرانی، شکل‌دهی به اهداف اجتماعی، تسهیل فرایندهای تصمیم‌گیری و نظارت بر اجرای سیاست‌ها هستند. فرایند حکمرانی باید از الگوهای ثابت و یکسان به سمت الگوهای متغیر و متنوع حرکت کند که قادر به تطبیق با شرایط جدید و تحول‌پذیری جامعه باشد. در این راستا، استفاده از استعاره‌ها می‌تواند به‌عنوان ابزاری کلیدی در تسهیل این تغییرها عمل کند. استعاره‌ها نه تنها به تفکر و تصمیم‌گیری کمک می‌کنند، بلکه می‌توانند به تغییر نگرش‌ها و رفتارها نیز منجر شوند. با توجه به این نکته، توجه به حکمرانی براساس مبانی فرهنگی و تاریخی هر جامعه نیز ضروری است. فرهنگ و تاریخ به‌طور مستقیم بر نحوه حکمرانی و تصمیم‌گیری تأثیر می‌گذارند و لذا شناخت آنها می‌تواند به ایجاد سیاست‌های مؤثرتر کمک کند. در نهایت، حکمرانی باید به‌دنبال ایجاد مدل‌هایی باشد که انعطاف‌پذیری و قابلیت انطباق را افزایش دهد. این مدل‌ها می‌توانند از طریق تجزیه و تحلیل داده‌ها و همچنین مشارکت فعالانه جامعه شکل بگیرند. چالش‌های پیش‌رو در حکمرانی، نیاز به خلاقیت و نوآوری را دوچندان کرده است و استفاده مؤثر از استعاره‌ها می‌تواند در این زمینه نقشی حیاتی ایفا کند. با توجه به تغییرهای سریع در دنیای معاصر، نیاز به حکمرانی مبتنی بر علم، خلاقیت و درک عمیق از واقعیت‌های اجتماعی و اقتصادی ضروری است. حکمرانی مؤثر باید توانایی پیش‌بینی و واکنش به چالش‌ها را داشته باشد و از ابزارهایی همچون استعاره‌ها برای تسهیل ارتباطات و انتقال مفهوم استفاده کند. در این راستا، نگرش‌های جدید و نوآورانه می‌توانند به شکل‌دهی به آینده‌ای بهتر کمک کنند [۳۰].

الف) فازهای چرخه استعاری

این بخش به بررسی مراحل چرخه استعاری می‌پردازد که با استفاده از آن حکمرانی می‌تواند از استعاره‌ها بهره‌برداری کند. هر فاز در این چرخه ویژگی‌های خاصی دارد که به حکمرانی کمک می‌کند تا بتواند به نیازهای پیچیده و متغیر پاسخ دهد. چرخه استعاره به چهار دسته‌بندی اصلی تقسیم شده که هر کدام از آنها شامل سه مرحله است [۳۰]. این چارچوب به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و کامل‌ترین چارچوب‌های موجود در ادبیات برای خلق یک مثال از بافتار ایرانی انتخاب شده است.

۱. فاز خلاقیت و آفرینش به‌عنوان پایه و ابزار تغییر^۱ (مراحل ۱ تا ۳)

در فاز اول، ضروری است که حکمرانان و سیاستگذاران به شناسایی استعاره‌هایی که می‌توانند به درک بهتری از مسائل کمک کنند، بپردازند. این فاز شامل بررسی مفاهیم و الگوهای موجود است که می‌توانند به‌عنوان قالب‌هایی برای تفکر و عمل در نظر گرفته شوند. این مرحله با یافتن یا خلق یک استعاره جدید آغاز می‌شود که به درک و سازماندهی پدیده‌های پیچیده کمک می‌کند. مراحل این فاز شامل کشف استعاره جدید و ایجاد ارتباط از طریق استعاره‌هاست که اغلب به شکل‌های ادبی یا هنری ظاهر می‌شود و جذابیت دارد.

مرحله ۱: کشف استعاره جدید

در این مرحله، یک استعاره تازه کشف یا خلق می‌شود. این استعاره به درک و سازماندهی پدیده‌های پیچیده کمک می‌کند و اغلب از دنیای هنر و ادبیات سرچشمه می‌گیرد. این استعاره معمولاً دیدگاهی نو ارائه می‌دهد که پایه‌گذار مراحل بعدی چرخه یادگیری می‌شود.

مرحله ۲: ایجاد ارتباط از طریق استعاره

پس از کشف استعاره، از آن برای برقراری ارتباط و توضیح مفاهیم پیچیده استفاده می‌شود. این مرحله شامل انتقال مفاهیم از طریق استعاره‌های آشنا و شناخته شده است. در این مرحله، از استعاره‌ها برای توضیح و تسهیل ارتباط استفاده می‌شود. این استعاره‌ها معمولاً از استعاره‌های قدیمی و شناخته شده برای تشریح و روشن کردن مفاهیم بهره می‌گیرند.

۱. (Poesis) یک واژه یونانی باستانی است که به معنای «ساختن» یا «ایجاد کردن» است.

مرحله ۳: تعهد به استعاره

در این مرحله، استعاره به عنوان یک ابزار کلیدی در تصمیم‌گیری‌ها و اقدام‌ها به کار گرفته می‌شود. این تعهد شامل استفاده از استعاره به عنوان چارچوب فکری برای هدایت تفکر و اقدام‌هاست. بنابراین، در این مرحله، استعاره شروع به هدایت تفکر و تصمیم‌گیری‌ها می‌کند.

۲. فاز آموزش و یادگیری به عنوان فرایند میانجی^۱ (شامل مراحل ۴ تا ۶)

پس از شناسایی استعاره‌های موجود، مرحله بعدی توسعه و طراحی این استعاره‌هاست تا به گونه‌ای تنظیم شوند که به تفکر و عمل در حکمرانی کمک کنند. این مرحله می‌تواند شامل استفاده از مدل‌های استعاری باشد که نقاط قوت و ضعف فرایندهای حکمرانی را به تصویر می‌کشد. در این بخش، استعاره‌ها برای آموزش و توضیح مفاهیم استفاده می‌شوند. مراحل این دسته به شرح و مستندسازی موضوع‌های مرتبط با حکمرانی و تربیت می‌پردازد و ممکن است در برخی مواقع با اطلاعات غلط همراه باشد.

مرحله ۴: هدایت اقدام با استفاده از استعاره

استعاره در این مرحله به ابزاری تبدیل می‌شود که اقدام‌های تحولی و استراتژی‌های کلیدی را هدایت می‌کند. سیاست‌ها و استراتژی‌های حکمرانی به واسطه این استعاره‌ها سازماندهی می‌شوند.

مرحله ۵: کنترل اقدام متحول شده

این مرحله شامل کنترل اقدام‌های متحول شده و استفاده از استعاره برای نظم‌دهی به آنهاست. هدف این مرحله، حفظ یکپارچگی اقدام‌ها و هماهنگی آنها با استعاره است.

مرحله ۶: تثبیت الگوهای استعاری

در این مرحله، الگوهای استعاری تثبیت شده و به عنوان مرجعی برای اقدام‌های بعدی به کار می‌روند. این الگوها به هماهنگی و همگرایی در فرایند حکمرانی کمک می‌کنند.

۳. فاز اجرا و عملی‌سازی به عنوان نیروی محرک تغییر^۲ (شامل مراحل ۷ تا ۹)

در این مرحله، ضروری است که حکمرانان بتوانند استعاره‌های طراحی شده را به طور مؤثر به عموم مردم، ذی‌نفعان و دیگر سیاستگذاران منتقل کنند. این امر نیازمند استفاده از ابزارهای ارتباطی مناسب است تا درک مشترکی از اهداف و برنامه‌ها شکل بگیرد. این دسته بیشتر به کاربرد عملی و انضباطی استعاره‌ها در حل مسائل اجتماعی و زیست‌محیطی می‌پردازد. استفاده از استعاره‌ها در این مرحله بیشتر به شکل انگیزشی و اکتشافی است و می‌تواند به تقویت روندهای روتین منجر شود.

مرحله ۷: تغییر غیرمنتظره دیدگاه

در این مرحله، استعاره ممکن است باعث تغییرهای ناخواسته و غیرمنتظره در نحوه درک و مواجهه با مسائل شود. استعاره‌ها می‌توانند به دگرگونی ناخواسته در نحوه مواجهه با مسائل منجر شوند.

مرحله ۸: پیش‌بینی تغییر دیدگاه

در این مرحله، با استفاده از استعاره‌ها تلاش می‌شود تا تغییرهای عمدی و برنامه‌ریزی شده در دیدگاه‌ها ایجاد شود. این تغییرها به سمت ایجاد چارچوب‌های فکری جدید هدایت می‌شوند. استعاره‌ها در این مرحله به صورت آگاهانه در جهت اصلاح یا تغییر دیدگاه‌ها استفاده می‌شوند.

مرحله ۹: تعهد به استعاره

در این مرحله، تعهد به استعاره تقویت می‌شود و از آن به عنوان چارچوبی ثابت برای درک و هدایت اقدام‌ها استفاده می‌شود. این تعهد، یکپارچگی در تصمیم‌گیری‌ها را تضمین می‌کند.

۱. Paideia: یک واژه یونانی باستانی است که به آموزش جامع و اخلاقی اشاره دارد.
۲. Ergon: یک واژه یونانی باستانی است که به معنای «کار»، «عمل»، «فعالیت» یا «وظیفه» است.

۴. فاز درک عمیق و رهبری برای هدایت جامعه به سوی اهداف کلان^۱ (شامل مراحل ۱۰ تا ۱۲)

آخرین فاز چرخه استعاری شامل ارزیابی تأثیر استعاره‌های به کار رفته بر روی فرایندهای حکمرانی و ایجاد باز خورد برای بهبود و اصلاح آنهاست. این مرحله می‌تواند به حکمرانان کمک کند تا دریابند که آیا استعاره‌ها به درستی کار می‌کنند یا نیاز به تغییر دارند. در این دسته، استعاره‌ها به‌طور تحلیلی و نظری استفاده می‌شوند. این مراحل به دقت تحلیلی و ساخت نظریه‌های جدید کمک می‌کنند و ممکن است به شکل‌گیری دیدگاه‌های جدید منجر شوند.

مرحله ۱۰: تبدیل تصمیم به اقدام

در این مرحله، استعاره‌ها به کاتالیزوری برای تبدیل تصمیم‌ها به اقدام‌های ملموس تبدیل می‌شوند. که باعث می‌شوند تصمیم‌ها به شکل عملی اجرا شوند. استعاره‌ها به تصمیم‌گیری‌هایی که آغازگر اقدام‌های آینده خواهند بود، منجر می‌شوند.

مرحله ۱۱: پیاده‌سازی استعاره

در این مرحله، اقدام‌هایی که براساس استعاره‌ها طراحی شده‌اند، به‌طور عملی پیاده‌سازی می‌شوند. این مرحله شامل تغییرهای واقعی است که با استفاده از استعاره‌ها به وقوع می‌پیوندند.

مرحله ۱۲: تجربه و تجسم استعاره‌ها

در این مرحله، نتایج پیاده‌سازی استعاره‌ها تجربه و تجسم می‌شوند. این مرحله به درک بهتر نتایج اقدام‌های انجام شده و همچنین، تقویت توانایی استفاده از استعاره‌ها در آینده و ایجاد الگوهای جدید منجر می‌شود. در جدول ۹، جمع‌بندی مراحل فوق به‌همراه مثال پیشنهادی برای یکی از استعاره‌های به کار رفته در سخنرانی رهبر معظم انقلاب یعنی «جوانان ایرانی موتور حرکت و پیشران کشور هستند» ارائه شده است.

۱. LOGOS: یک واژه یونانی باستانی است که «کلمه»، «گفتار»، «منطق»، «عقل» یا «دلیل» است.

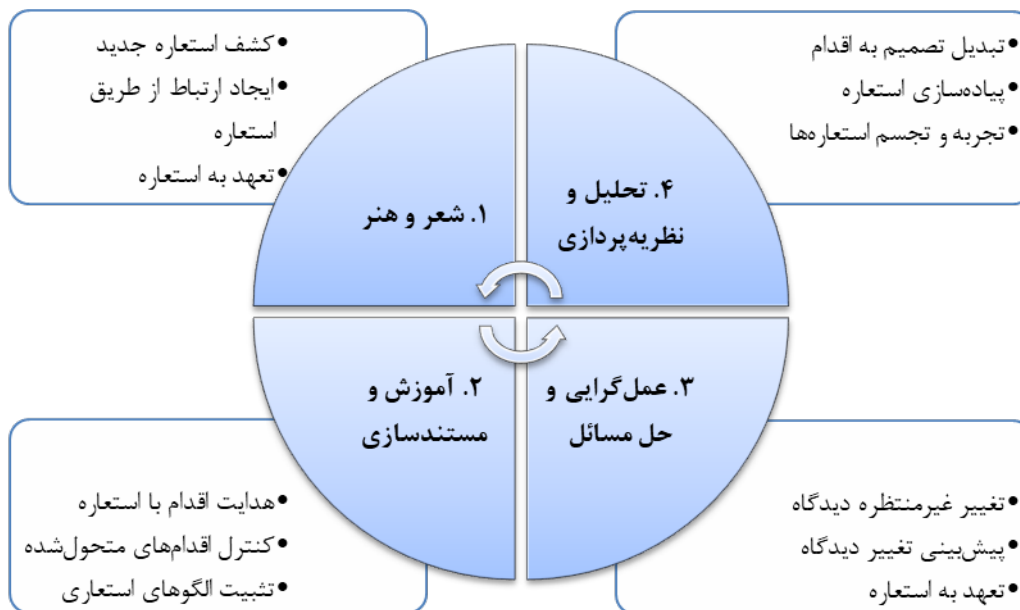

جدول ۹. جمع‌بندی چرخه استعاره در حکمرانی [۳۰]

دسته	مرحله	تعریف	مثال
خلاقیت و آفرینش به‌عنوان پایه و ابزار تغییر	کشف استعاره جدید	خلق یا کشف یک استعاره نو که به درک و سازماندهی مفاهیم پیچیده کمک می‌کند؛ اغلب الهام گرفته از دنیای هنر و ادبیات	درک این حقیقت که جوانان به‌عنوان موتور محرک کشور، نقش اساسی در توسعه و تحول دارند. در برخی نشست‌های ملی و سخنرانی‌های سران کشور، تأکید می‌شود که سرمایه‌گذاری بر روی جوانان معادل ارتقای «موتور پیش‌برنده کشور» است.
	ایجاد ارتباط از طریق استعاره	استفاده از استعاره برای برقراری ارتباط با مفاهیم پیچیده و تسهیل درک آنها	استفاده از استعاره برای برقراری ارتباط مردم و جوانان. در سخنرانی‌ها و برنامه‌های آموزشی از عباراتی نظیر «شما موتور پیش‌برنده این سرزمین هستید» و یا سایر مواردی که این حس را به جوانان منتقل کند، استفاده می‌شود.
	تعهد به استعاره	استفاده از استعاره به‌عنوان چارچوبی برای هدایت تصمیم‌گیری‌ها و اقدام‌ها و بهره‌گیری از آن در تفکر، عمل	جامعه و مسئولان این استعاره را به‌عنوان چارچوبی برای تصمیم‌گیری‌های خود می‌پذیرند. در سیاست‌های توسعه‌ای به جوانان به‌عنوان «موتور محرک اقتصاد» نگاه می‌شود و بودجه‌های بیشتری به طرح‌های مرتبط با آنها اختصاص می‌یابد.
آموزش و یادگیری به‌عنوان فرآیند میانجی	هدایت اقدام با استعاره	استفاده از استعاره برای هدایت استراتژی‌ها و سیاست‌های کلیدی حکمرانی و سازماندهی	سیاست‌گذاری‌ها و استراتژی‌های کلان بر اساس این استعاره شکل می‌گیرند. مثلاً، طرحی برای حمایت از استارت‌آپ‌های جوانان به‌عنوان «انرژی بخشی به موتورهای نوآوری» یا «طرح شتابدهی ایده‌های جوانان: پیش‌رانه» تصویب می‌شود.
	کنترل اقدام‌های متحول‌شده	استفاده از استعاره برای کنترل و نظم‌دهی به اقدام‌ها و حفظ هماهنگی در فرآیندهای متحول‌شده	برنامه‌ها و اقدام‌ها برای بهینه‌سازی و حفظ کارایی موتور جوانان نظارت و ارزیابی می‌شوند. سیستم ارزیابی عملکرد جوانان در طرح‌های نوآورانه پیاده‌سازی می‌شود. طرح‌ها بهینه‌سازی و بازتعریف می‌شوند.
	تثبیت الگوهای استعاری	ایجاد و تثبیت الگوهای استعاره‌ای که به‌عنوان مرجعی در اقدام‌ها و سیاست‌ها استفاده می‌شوند و به هماهنگی و همگرایی کمک می‌کنند.	استعاره به‌عنوان چارچوب ثابت در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های اجرایی استفاده می‌شود. شعار «جوانان؛ موتور توسعه دانش‌بنیان» به‌عنوان بخشی از برنامه‌های دانش‌بنیان دستگاه‌ها در دستور کار قرار می‌گیرد.

مثال	تعریف	مرحله	دسته
استعاره باعث تغییر نگاه سنتی به جوانان شده و اهمیت آنها به‌عنوان نیروی پیش‌برنده به رسمیت شناخته می‌شود. مسئولان متوجه می‌شوند که باید در تصمیم‌گیری‌ها به جوانان نقش بیشتری بدهند. تسریع این امر وظیفه مسئولان عالی‌کلاس است.	استعاره باعث تغییرات غیرمنتظره و دگرگونی در نحوه درک و مواجهه با مسائل می‌شود.	تغییر غیرمنتظره دیدگاه	اجرا و عملی‌سازی به‌عنوان نیروی محرک تغییر
با استفاده از استعاره، چالش‌ها و فرصت‌های آینده در حوزه جوانان پیش‌بینی می‌شود. برنامه‌هایی برای آموزش مهارت‌های نوین به جوانان برای مواجهه با تحولات جهانی تدوین می‌شود.	استفاده از استعاره‌ها برای ایجاد تغییرات برنامه‌ریزی‌شده در دیدگاه‌ها و اصلاح چارچوب‌های فکری موجود	پیش‌بینی تغییر دیدگاه	
این مرحله تضمین می‌کند که استعاره از سطح حرف و ایده به سطح عمل و اجرا منتقل شود و جوانان به‌عنوان موتور حرکت کشور نقشی واقعی و اثرگذار در توسعه کشور ایفا کنند. جای جوانان در برنامه‌های موجود اجرایی کشور به صورت رسمی در نظر گرفته می‌شود.	تقویت تعهد به استعاره و استفاده از آن به‌عنوان چارچوب ثابت برای هدایت اقدام‌ها و تضمین یکپارچگی در تصمیم‌گیری‌ها	تعهد به استعاره	
سیاست‌ها و تصمیم‌های مرتبط با جوانان به اقدام‌های عملی و ملموس تبدیل می‌شوند. برنامه‌های اشتغال‌زایی و کارآفرینی برای جوانان در سطح ملی راه‌اندازی می‌شود. اطمینان از نقش‌آفرینی جوانان در برنامه‌های جاری (برنامه‌های مرحله قبل) صورت می‌پذیرد. شیوه‌نامه پاسخ‌گویی دستگاه‌ها برای عملکرد خود در این خصوص تدوین و اجرا می‌شود.	استعاره به‌عنوان کاتالیزوری برای تبدیل تصمیم‌گیری‌ها به اقدام‌های عملی، باعث اجرای تصمیم‌ها و آغاز اقدام‌های آینده می‌شود.	تبدیل تصمیم به اقدام	درک عمیق و رهبری برای هدایت جامعه به سوی اهداف کلان
برنامه‌های عملی برای تحقق نقش جوانان به‌عنوان موتور پیش‌برنده کشور اجرا می‌شوند. نهاد‌های مشورتی ویژه جوانان در شهرهای مختلف تأسیس می‌شوند.	اجرای عملی اقدام‌هایی که بر اساس استعاره‌ها طراحی شده‌اند و اعمال تغییرات ملموس در سیاست‌ها	پیاده‌سازی استعاره	
نتایج اقدام‌های عملی تحلیل و درس‌آموخته‌ها برای استفاده در برنامه‌های آینده ثبت می‌شوند. پس از موفقیت یک طرح ملی برای جوانان، نتایج آن به‌عنوان الگویی برای سایر برنامه‌ها مستندسازی می‌شود.	تجزیه و تحلیل نتایج پیاده‌سازی استعاره‌ها برای درک بهتر اقدام‌های انجام‌شده و ایجاد الگوهای جدید برای استفاده در آینده	تجربه و تجسم استعاره‌ها	

شکل ۲. چارچوب دوازده مرحله‌ای استفاده از استعاره‌ها در حکمرانی [۳۰]

۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

استعاره‌ها به‌عنوان ابزارهایی فراتر از کاربرد زبانی، چارچوب‌های مفهومی و شناختی مهمی هستند که می‌توانند به‌طور مستقیم بر فرایندهای تفکر، تصمیم‌گیری و عملکرد در حکمرانی تأثیرگذار باشند. استعاره‌ها، با ایجاد ساختارهای مفهومی، به ما امکان می‌دهند تا مسائل پیچیده و انتزاعی را به شیوه‌ای قابل درک‌تر و ملموس‌تر سازماندهی کنیم. این نقش استعاره‌ها، در حوزه‌های مختلف از جمله سیاست، علم، فناوری و مدیریت به وضوح دیده می‌شود. برای مثال، استعاره‌هایی که در سیاست استفاده می‌شوند، می‌توانند به شکل‌دهی دیدگاه‌ها و چارچوب‌بندی مسائل سیاسی کمک کرده و نحوه ارتباط و تعامل میان سیاستمداران و مردم را بهبود بخشند. از منظر حکمرانی، استعاره‌ها نه تنها برای تسهیل ارتباطات و توضیح مفاهیم پیچیده به کار می‌روند، بلکه به شکل‌دهی استراتژی‌ها و تصمیم‌های کلان نیز کمک می‌کنند. در حکمرانی، تصمیم‌های پیچیده‌ای وجود دارد که نیازمند درکی جامع از شرایط سیاسی، اجتماعی و اقتصادی هستند. در چنین شرایطی، استعاره‌ها با ساده‌سازی این پیچیدگی‌ها، چارچوبی را فراهم می‌کنند که تصمیم‌گیری را تسهیل کرده و اجرای سیاست‌ها را ممکن می‌سازد. به عبارت دیگر، استعاره‌ها نه تنها در انتقال مفاهیم به جامعه مفید هستند، بلکه در مراحل اولیه طراحی سیاست‌ها و استراتژی‌ها نیز نقش مهمی ایفا می‌کنند. از سوی دیگر، یکی از مهم‌ترین مزایای استفاده از استعاره‌ها در حکمرانی، افزایش انعطاف‌پذیری در فرایندهای تصمیم‌گیری است. با توجه به تغییرهای سریع در شرایط اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی، حکمرانی باید توانایی انطباق با این تغییرها را داشته باشد. استعاره‌ها به سیاستگذاران کمک می‌کنند تا از طریق چارچوب‌های شناختی جدید، به مسائل نگاهی نو بیندازند و راه‌حل‌های خلاقانه‌تری ارائه دهند. این امر به بهبود عملکرد سیستم‌های حکمرانی و افزایش کارآمدی آنها در مواجهه با چالش‌های نوظهور کمک می‌کند. برای بهره‌گیری مؤثر از استعاره‌ها در حکمرانی، ضروری است فرایندهایی منسجم و هدفمند طراحی و اجرا شوند. در وهله اول، شناسایی و تحلیل استعاره‌های موجود در گفتمان سیاسی و مدیریتی کشور باید در اولویت قرار گیرد تا ابعاد مختلف این ابزار مهم آشکار شود. در گام بعد، توسعه چارچوب‌های مفهومی بومی برای ایجاد استعاره‌هایی سازگار با ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی کشور اهمیت زیادی

دارد. همچنین، ارتقای دانش و مهارت سیاستگذاران و مدیران از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های تخصصی می‌تواند به استفاده مؤثر استعاره‌ها کمک کند. ایجاد یک بانک اطلاعاتی جامع از استعاره‌های کلیدی در حوزه سیاستگذاری و حکمرانی نیز می‌تواند به تسهیل دسترسی و استفاده نظام‌مند از این ابزار منجر شود. علاوه بر این، فراهم آوردن بستری برای گفتگو و تبادل نظر میان صاحب‌نظران و سیاستگذاران می‌تواند به گسترش استفاده خلاقانه از استعاره‌ها در فرایندهای حکمرانی کمک کند.

نهادهای حاکمیتی این ظرفیت را دارند که از استعاره‌ها به‌عنوان ابزاری راهبردی در فرایند تصمیم‌سازی و اجرای سیاست‌ها بهره‌برداری کنند. استعاره‌ها با ساده‌سازی پیچیدگی‌های مفاهیم و ارائه چارچوب‌های قابل فهم، در مرحله مفهوم‌سازی نقش مهمی ایفا می‌کنند. در ادامه، از کارکرد اقناعی و ارتباطی استعاره‌ها می‌توان برای آگاهی‌بخشی و جلب حمایت عمومی استفاده کرد. این دو کارکرد کلیدی استعاره - مفهوم‌سازی و اقناع - می‌توانند به‌صورت هم‌افزا در فرایند حکمرانی مورد استفاده قرار گیرند.

نهادهای حاکمیتی می‌توانند از ظرفیت‌های استعاره به‌عنوان ابزاری راهبردی در طراحی و اجرای تصمیم‌های خود بهره‌برداری کنند. استعاره‌ها قادرند در مرحله مفهوم‌سازی گزاره‌ها، با ساده‌سازی پیچیدگی‌های موضوع‌ها و ارائه چارچوب‌های قابل درک، به بهبود فرایندهای تصمیم‌گیری کمک کنند. در مرحله بعد، از کارکرد اقناعی استعاره‌ها می‌توان برای آگاه‌سازی و جلب حمایت عمومی استفاده کرد. این دو کارکرد استعاره - کارکرد آغازین (مفهوم‌سازی) و کارکرد ارتباطی (اقناع و آگاهی‌بخشی) - می‌توانند به‌طور هم‌زمان در فرایند حکمرانی به کار گرفته شوند. برای اینکه استعاره‌ها بتوانند به‌عنوان ابزاری مؤثر در فرایند حکمرانی به کار گرفته شوند، باید سیاستگذاران و قانونگذاران، به‌ویژه در مجلس شورای اسلامی، از شیوه‌هایی مانند افکارسنجی، تحلیل گفتمان و مطالعات اجتماعی-فرهنگی بهره‌گیرند تا دریابند کدام استعاره‌ها در ذهن و زبان مردم هر حوزه معنای پررنگ‌تری دارند. این استعاره‌ها می‌توانند به سیاستگذاران کمک کنند تا در مراحل طراحی و اجرای قوانین، زبان و ساختارهایی را به کار بگیرند که برای مردم آشنا و قابل پذیرش است.

به‌عنوان مثال، در حوزه سیاست‌های جمعیتی، اگر مطالعات نشان دهند که استعاره‌هایی نظیر «فرزند به‌مثابه سرباز اسلام» یا «فرزند به‌مثابه معمار آینده ایران»، در میان مردم مقبول‌تر هستند، سیاستگذاران می‌توانند از این استعاره‌ها در طراحی برنامه‌های حمایتی فرزندآوری استفاده کنند. چنین کاربردی از استعاره‌ها نه تنها در مرحله تدوین قوانین، بلکه در فرایند اطلاع‌رسانی و اجرای سیاست‌ها نیز می‌تواند به بهبود درک عمومی و افزایش اعتماد اجتماعی کمک کند. مجلس شورای اسلامی می‌تواند با ایجاد کارگروه‌های ویژه و انجام تحقیقات مستمر، روند شناسایی و به‌کارگیری این استعاره‌ها را در سیاستگذاری‌ها نهادینه کند.

طراحی و تدوین یک چارچوب بومی و جامع برای استفاده نظام‌مند از استعاره‌ها در عرصه حکمرانی، ضرورتی انکارناپذیر به‌شمار می‌رود. این چارچوب باید بتواند فرایندهای شناسایی، تدوین، اجرا و ارزیابی استعاره‌ها را به‌صورت یکپارچه مدیریت کند. در این مسیر، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی می‌تواند به‌عنوان نهادی پیشگام نقش‌آفرینی کند و با تعریف اقدام‌هایی اساسی به تحقق هر چه بهتر این هدف کمک کند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود گزارش‌های آینده‌متم‌کز بر «مطالعه تجارب جهانی در طراحی و اجرای استعاره»، «مطالعه تجارب حکمرانی کشور در به‌کارگیری استعاره در حوزه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و علمی» و در نهایت «توسعه علمی چارچوب‌های نظری بومی متناسب با اقتضات کشور» باشند. همچنین، برای اجرایی کردن راهکارهای این حوزه می‌توان از برگزاری کارگاه‌های آموزشی مختص سیاستگذاران برای آموزش شناسایی و به‌کارگیری استعاره‌های مؤثر و همچنین، توسعه یک پایگاه داده از متون سیاسی با تمرکز بر تحلیل استعاره‌های رایج در سیاست‌ها استفاده کرد.

علاوه بر این، ایجاد بسترهای گفتگو برای تبادل نظر بین متخصصان و سیاستگذاران درباره استعاره‌ها می‌تواند به بهبود فهم و استفاده از این ابزارها در فرایندهای حکمرانی کمک کند. اگرچه، از آنجایی که استعاره‌ها به‌دلیل قدرت بالای آنها در ساده‌سازی مفاهیم پیچیده و برانگیختن واکنش‌های عاطفی، در فرایند حکمرانی و سیاستگذاری ابزاری بسیار اثرگذار به‌شمار می‌آیند، این قدرت می‌تواند در صورت استفاده نادرست به تحریف واقعیت، ایجاد برچسب‌های منفی یا تحریک احساسات بینجامد. برای نمونه، اگر یک مسئول از استعاره‌ای استفاده کند که یک

گروه اجتماعی را به پدیده‌ای منفی تشبیه کند، این امر می‌تواند به تقویت کلیشه‌ها و دامن زدن به قطبی‌سازی منجر شود. از این رو، ضروری است سیاستگذاران و حاکمان در به کارگیری استعاره‌ها اصول اخلاقی، انصاف و دقت مفهومی را رعایت کنند تا از تبدیل این ابزار ارتباطی به وسیله‌ای برای دستکاری افکار عمومی یا تخریب شخصیت‌ها جلوگیری شود.

جدول ۱۰. پیشنهاد توصیه سیاستی

ردیف	نوع توصیه	توصیه سیاستی	الزامات و قیود اجرایی	دستگاه متولی	دستگاه معین	زمان بندی اجرا	ملاحظات
۱	اصلاح	برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های تخصصی برای سیاستگذاران و روابط عمومی‌ها در زمینه استفاده مسئولانه از استعاره‌ها	طراحی دوره (تئوری و کارگاهی)، انتخاب مدرسان واجد صلاحیت	مرکز پژوهش‌های مجلس	دانشگاه‌ها و سایر نهادهای آموزشی و پژوهشی مرتبط	کوتاه مدت (شروع) و میان مدت (گسترش)	ارزیابی اثربخشی آموزش و ایجاد تغییرات لازم
۲	اصلاح	اجرای پروژه پایلوت به‌کارگیری استعاره در یک سیاست ملی (مثلاً سیاست جمعیتی یا سلامت) و سنجش اثر آن بر پذیرش عمومی	طراحی آزمایشی، شاخص‌های سنجش (KPI)، پیمایش قبل و بعد	مرکز پژوهش‌های مجلس	دستگاه اجرایی مرتبط	میان مدت	اگر نتایج مثبت باشد، گسترش مدل؛ در صورت تأثیر منفی، توقف یا بازطراحی آن
۳	اصلاح	طراحی «چارچوب پایش و ارزیابی» برای اندازه‌گیری آثار استعاره‌ها (شاخص‌های نفوذ، درک و پیامدهای رفتاری)	ظرفیت‌سازی برای افکار سنجی و تحلیل رسانه، توسعه معیارهای کمی و کیفی	مرکز پژوهش‌های مجلس	مؤسسات پژوهشی و نهادهای افکار سنجی	میان مدت و بلندمدت	طراحی سناریوهای مختلف ارزیابی آثار

مأخذ: یافته‌های پژوهش

منابع و مأخذ

- [1] Emmanuel Amo Ofori, C.O.L., Benjamin Kubi, Vera Yayrah Fiawornu, The Use of Metaphors and Similes in Political Discourse in Ghana. *International Journal of Language and Linguistics* 2021 9 (4).
- [2] Littlemore, J., *Metonymy: Hidden Shortcuts in Language, Thought and Communication*. 2015: Cambridge University Press.
- [3] Tian, X., Y. Ba, and X. Zhang, The Conceptual Metaphor of Governance in The Governance of China. *Open Access Library Journal*, 2021. 8(11): pp. 1–8.
- [4] Michael, D.N., *Governing by learning: boundaries, myths and metaphors*. *Futures*, 1993. 25(1): pp. 81–89.
- [5] Bartusik, G.J., The Biblical Metaphor of “Governing as Shepherding” and Catholic Biopolitics in Medieval Icelandic Contexts. *Maal og minne*, 2023. 115(1).
- [6] Ison, R., C. Blackmore, and B.L. Iaquinto, Towards systemic and adaptive governance: Exploring the revealing and concealing aspects of contemporary social-learning metaphors. *Ecological Economics*, 2013. 87: pp. 34–42.
- [7] Hooda Nandal, A. and M.L. Singla, Investigating the impact of metaphors on citizens’ adoption of e-governance in developing countries: an empirical study. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 2019. 13(1): pp. 34–61.

- [8] Supriadi, L. and A.R. Syaifullah, *Disclosing Metaphorical Analysis in Political Discourse*. 2018.
- [9] Luan, L. and W. Sun, *A Study on Conceptual Metaphors in the Report on the Work of the Government (2020)*. *Journal of Contemporary Educational Research*, 2021. 5(1).
- [10] Agbede, G.T. and G. Mheta, *Metaphors of culpability and commendation in selected political campaign speeches of Buhari*. *Cogent Arts & Humanities*, 2022. 9(1).
- [11] Syahrizal, T., *Political conceptual metaphors in political discourses: A cognitive semantic study*. *ELTIN Journal*, 2016. 4(II): pp. 33–43.
- [12] Inkevičiūtė, V., *Conceptual Metaphors in Gordon Brown's Political Discourse (2007–2008)*. *Studies About Languages*, 2013(23).
- [13] Bilyk, O. and N. Pyliachyk, *Metaphorisation of Brexit in Modern Political Discourse*. *Advanced Education*, 2018. 10: pp. 118–121.
- [14] Chow, M.Y.V., *A Comparative Study of the Metaphor Used in the Economic News Articles in Britain and Hong Kong*. 2010, University of Birmingham.
- [۱۵] نصر اصفهانی، علیرضا، نجفی رستاقی، حیدر. رویکردها و پیشران‌های اثرگذار بر آینده حکمرانی. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. شماره مسلسل ۱۹۶۲۲، ۱۴۰۲.
- [۱۶] اکبری، ایمان، عبدالحسین زاده، محمد. ابزارهای نرم حکمرانی و نقش آنها در ارتقای نظام قانونگذاری. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. شماره مسلسل ۱۹۸۹۹، ۱۴۰۳.
- [۱۷] نصر اصفهانی، علیرضا، نجفی رستاقی، حیدر. مروری بر مسائل نوپدید حکمرانی. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. شماره مسلسل ۱۹۴۳۳، ۱۴۰۲.
- [۱۸] قرونه، حسن، بابکی‌راد، اعظم، نصر اصفهانی، علیرضا. نقش موضوع‌های نوظهور در حکمرانی آینده‌نگر. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. شماره مسلسل ۱۸۷۷۹، ۱۴۰۱.
- [19] Lakoff, G. and M. Johnson, *Metaphors we live by*. 2008: University of Chicago Press.
- [20] Lakoff, G., M. Johnson, and J.F. Sowa, *Review of Philosophy in the Flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought*. *Computational Linguistics*, 1999. 25(4): pp. 631–634.
- [21] Van der Weele, C. and M. Van den Boomen, *How to Do Things with Metaphor?: Introduction to the Issue*. *Configurations*, 2008. 16(1): pp. 1–10.
- [22] Lakoff, G., *Moral politics: How liberals and conservatives think*. 2016: University of Chicago Press.
- [23] Hellsten, I., *Popular metaphors of biosciences: Bridges over time?* *Configurations*, 2008 16(1): pp. 11–32.
- [24] Van den Boomen, M., *Interfacing by iconic metaphors*. *Configurations*, 2008. 16(1): pp. 33-35.
- [25] Kwa, C., *Painting and photographing landscapes: pictorial conventions and gestalts*. *Configurations*, 2008. 16(1): pp. 57–75.
- [26] Korthals, M., *Food as a source and target of metaphors: inclusion and exclusion of foodstuffs and persons through metaphors*. *Configurations*, 2008. 16(1): pp. 77–92.
- [27] Keulartz, J. and C. Van der Weele, *Framing and reframing in invasion biology*. *Configurations*, 2008. 16(1): pp. 93–115.
- [28] Van der Weele, C., *Moral agendas for genomics: how to find the blind spots?* *Configurations*, 2008. 16(1): pp. 117–135.
- [29] Bevir, M., *Governance as theory, practice, and dilemma*, in *The SAGE handbook of governance*. 2011. pp. 1–16.

- [30] Judge, A., Governance through metaphor. 1987, Project on Economic Aspects of Human Development: Geneva.
- [31] Bougher, L.D., The case for metaphor in political reasoning and cognition. *Political Psychology*, 2012. 33 (1): pp. 145–163.
- [32] Marx, K. and F. Engels, The communist manifesto, in *Ideals and ideologies*. 2019, Routledge. pp. 243–255.
- [33] Judge, A., Complementary Bullfighting Metaphors of Global Governance: Challenge of asymmetric engagement. 2009.
- [۳۴] ربیعی کهندانی، محمد، خدادی، حسن. تحلیل استعاره‌های از مکتب در گفتمان حزب جمهوری اسلامی. دانش سیاسی، ۱۸.۱۴۰۱ (۲): صص ۴۰۱–۴۲۶.
- [۳۵] طباطبایی، محمد، صادقی، بهادر. جایگاه گفتمان‌های استعاره‌ای در گفتمان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران. سیاست جهانی، ۱۳۹۵. صص ۲۲۹–۲۶۰.
- [۳۶] خدادی، حسن، ربیعی کهندانی، محمد. تحلیل استعاره‌ای از دیدگاه حزب جمهوری اسلامی، درباره علل و مفهوم مبارزه سیاسی. فصلنامه علمی-پژوهشی جامعه‌شناسی سیاسی جهان اسلام. ۱۴۰۱. ۱۰ (۱): صص ۳۰۵–۳۳۰.
- [۳۷] ربیعی کهندانی، محمد. استعاره‌های سیاست و حکومت در گفتمان حزب جمهوری اسلامی. پژوهش سیاست اسلامی، ۱۴۰۰. ۹ (۱۹): صص ۱۷۶–۲۰۰.
- [۳۸] پوراحمدی، حسین، بازوبندی، علی اکبر. استعاره‌بازی دوسطحی: چارچوبی برای تحلیل سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران. سیاست متعالیه، ۱۳۹۷. ۶۳ (۱): صص ۱۹۱–۲۱۱.
- [۳۹] نوبخت، محسن، عظیمی، محمد، هماینی دمیرچی، امین. تحلیل انتقادی استعاره سیاست‌گذاری و اجرای سیاست: ارائه استعاره‌های بدیل. فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست. ۴۱ (۱۱): صص ۱۷۳–۱۴۵.
- [۴۰] غفوری صالح، گلناز، کاظمی، فروغ. استعاره‌های مفهومی و کارکردهای آنها در گفتمان سیاسی دولت تدبیر و امید. علم زبان. ۸ (۱۳): صص ۳۳۳–۳۰۵.

گزیده سیاستی

استعاره‌ها در حکمرانی فقط ابزار زبانی نیستند، بلکه چارچوب‌های شناختی هستند که به ساده‌سازی پیچیدگی‌ها، تصمیم‌گیری و ارتباط با شهروندان کمک می‌کنند. استفاده هوشمندانه از استعاره‌ها می‌تواند به کارآمدی حکمرانی منجر شود.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir